

Andreas Malm: Ödeläggelsen av Palestina är ödeläggelsen av jorden

[Från [Versos blogg](#), 8 april 2024. Artikeln är en något redigerad version av en föreläsning som hölls den 4 april på det amerikanska universitetet i Beirut, Centrum för konst och humaniora och Kritisk humaniora för de fria konsterna. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(De senaste sex månadernas folkmord i Gaza har inlett en ny fas i en lång historia av kolonisering och utvinning som sträcker sig bakåt till 1800-talet. För att verkligen förstå den nuvarande krisen, hävdar Andreas Malm, krävs det en långsiktig analys av Palestinas underordnande under fossil-imperiet. - Versos kommentar.)

Så nu har det gått ett halvt år med folkmord. Ett halvt år har gått sedan motståndet inledde Toufan al-Aqsa och ockupationen svarade genom att förklara och genomföra folkmord. Det har varit ett halvt års, sex månaders, 184 dagars bombningar som skoningslöst, metodiskt har skjutit ner den ena familjen efter den andra, det ena höghuset efter det andra, det ena bostadsområdet efter det andra: ett halvt år där gråa ben från barn sticker fram under rasmassorna, rader av små vita liksäckar ligger uppradade på marken, en lemlästad flicka hänger ut ur ett fönster som från en köttkrok; ett halvt år med föräldrar som med kuslig fattning tar farväl av sina barn, som om deras livsandar har lämnat dem tomma och uttryckslösa, eller i okontrollerbara kramper av sorg, som om de inte längre vet hur man ska sätta en fot framför den andra och ta ett steg på denna jord; ett halvt år med ett dussin massakrer per dag, summariska avrättningar, krypskyttar, kroppar som körs över av schaktmaskiner och allt det andra och det tar helt enkelt inte slut, det fortsätter och fortsätter och det slutar inte och sedan fortsätter det och fortskrider och det kommer inte att sluta och det slutar helt enkelt inte. Man kan bli galen av förtvivlan över att titta på detta på avstånd. Om man känner så, då ska man försöka föreställa sig hur folk som fortfarande är i livet i Gaza känner det.

Staten Israel begår nu det värsta brott mänskligheten känner, och detta speciella folkmord har en del unika kännetecken som skiljer det från andra som nyligen inträffat. För det första: ända från början har detta folkmord varit "en transnationell insats"¹ som samordnats och organiserats av de utvecklade kapitalistiska västländerna tillsammans med staten Israel. USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike och de flesta andra EU-medlemmarna rusade nästan direkt för att delta i blodutgjutelsen, skickade vapen till ockupationen som tallrikar på en bankett, flög över Gaza för att dela underrättelser med högkvarteren och piloterna, rullade ut sina diplomatiska försvar runt staten, och som om inte det räckte tog ifrån palestinierna de sista smulorna av livsförnödenheter. Nu när de svälter och bara har ett minimum av hjälp från UNRWA för att hålla sig vid liv, kapar USA och Storbritannien även denna sista livlina. Man kan förlåtas för att tro att de vill att palestinierna ska dö.

Sådan är bilden under det första halvårets folkmord. Hittills har det varit en enfärgad bild av samarbete. Inget annat folkmord på listan sedan Förintelsen har uppvisat en sådan bild.² Från Bangladesh till Guatemala, Sudan till Myanmar, har folkmord begåtts med varierande grad av delaktighet från det kapitalistiska centrum: men här har vi att göra med något kvalitativt annorlunda. En användbar jämförelse är folkmordet mot bosniska muslimer – en händelse som formade min egen politiska

1 Tom Stevenson, "[Rubble from Bone](#)", *London Review of Books*, 8 februari 2024.

2 [The Cambridge World History of Genocide](#), juni 2023.

ungdom; med sitt vapenembargo hade väst förnekat folket rätten att försvara sig; genom sin reträtt från Srebrenica hade de nederländska trupperna medvetet överlämnat staden till Ratko Mladić; under fyra års krig stod det så kallade internationella samfundet vid sidan av medan de bosniska muslimerna decimerades. Men det var i första hand underlåtelsehandlingar. Väst beväpnade inte Republika Srpska med de bästa bomberna i sina vapenförråd. Bill Clinton flög inte in för att krama Slobodan Milošević. Slakten beledsagades inte av den ständigt upprepade ramsan: ”de serbiska nationalisterna har rätt att försvara sig”. Det vi ser nu kan vara det första utvecklade senkapitalistiska folkmordet.

Jag måste erkänna att jag var lite naiv här: jag hade inte förväntat mig riktigt denna omätliga aptit på palestinskt blod. Jag har givetvis inte blivit överraskad av hur ockupationen uppträder. Det andra vi sa till varandra på morgonen den 7 oktober var: de kommer att ödelägga Gaza. De kommer att döda alla. Det första vi sa under dessa tidiga timmar var inte så mycket ord som jubelrop. De av oss som har levt våra liv med och genom frågan om Palestina kunde inte reagera på något annat sätt på scenerna hur motståndet stormade checkpoint Erez: denna labyrinth av betongtorn och fällor och övervakningssystem, denna fulländade installation av vapen och röntgenapparater och kameror – förvisso det mest fruktansvärda monumentet över ett folks makt över ett annat som jag någonsin varit inuti – var plötsligt i händerna på palestinska kämpar som hade övermannat ockupations-trupperna och slitit ner deras flagga. Hur kunde vi inte ropa av förvåning och glädje? Samma sak med palestinierna som bröt sig igenom stängslen och muren in till de marker från vilka de hade kastats ut; samma sak med rapporterna att motståndet hade tagit över polisstationen i Sderot, den etniskt rensade koloni som de byggde ovanpå byn Najd, som har varit ockuperad sedan 1948.

Detta var den första reaktionen som jag delade med mina närmaste. Men den andra: enorm ångest. Vi visste alla hur staten Israel beter sig och vad man kunde förvänta sig av den. Det jag personligen inte helt räknade med var i vilken omfattning väst skulle kasta sig in i massmördandet. Jag borde helt klart ha förstått bättre. Men oavsett naiviteten så har händelserna det senaste halvåret återigen ställt frågan om karaktären på denna allians. Exakt vad är det som så nära knyter samman staten Israel med resten av väst? Varför är länder som USA och Storbritannien så villiga att ansluta sig till detta folkmord, och varför delar det amerikanska imperiet Israels mål att krossa Palestina? En förklaring som fortfarande är lika populär som någonsin inom delar av vänstern är den sionistiska lobbyns styrka. Jag ska återkomma till det.

* * *

En del av definitionen av folkmord är ”fullkomlig eller delvis fysisk ödeläggelse” av den utsatta folkgruppen. Och i Gaza är en central del just fysisk ödeläggelse. Redan under de första två månaderna utsattes Gaza för fullständig och total ödeläggelse.³ Redan innan slutet av december rapporterade *Wall Street Journal* att ödeläggelsen av Gaza motsvarade eller överträffade ödeläggelsen av Dresden och andra tyska städer under Andra världskriget.⁴ En av de modigaste rösterna utanför Palestina är Francesca Albanese, FN:s speciella rapportör om de territorier som har ockuperats sedan 1967. Hon inleder sin senaste rapport med observationen att: ”Efter fem månaders militära operationer har Israel ödelagt Gaza”, innan hon i detalj går in på hur varenda grundval för liv i

3 [New York Times](#), 12 december 2023; [The Guardian](#), 30 januari 2024.

4 [Wall Street Journal](#), 30 december 2023.

Gaza ”fullständigt [har] härjats”.⁵ Den symboliska bilden är ett hus som har krossats i bitar och överlevare som desperat gräver bland spillrorna. Om de har tur kan en pojke eller flicka täckt av damm dras fram ur skräpmassorna. Beräkningen nu är att omkring 12.000 lik återstår att dras fram ur Gazas pulvriserade hus.

Även om det aldrig har närmat sig den omfattning vi nu ser, är detta inte precis första gången som palestinierna har upplevt något sådant. Manuskriptet återfinns i Daletplanen från 1948, där sionistiska trupper lärdes upp i konsten att ”förstöra byar (genom att sätta eld på dem, spränga dem och sätta ut minor bland spillrorna)”.⁶ Under Nakba var det vardagsmat för dessa trupper att invadera en by under natten och systematiskt spränga det ena huset efter det andra med familjer fortfarande kvar i dem. Speciellt för de palestinska erfarenheterna är att detta aldrig har slutat. Den ursprungliga handlingen att förstöra husen över deras invånare upprepas om och om igen: i al-Majdal 1950, varifrån folk deporterades till Gaza; i Gaza 2024; och dessemellan ett oändligt antal gånger. För att bara plocka ut en: Beirut 1982, som Liyana Badr beskriver i *En balkong över Fakihani*, med ord som kan passa alla övriga exempel:

Jag såg högar av betong, sten, sönderslitna utspridda kläder, krossat glas, små bitar av bomull, metallstycken, förstörda eller galet lutande byggnader ... Vitt damm täckte området, och genom den grå röken reste sig utblåsta betongblock, och husspillror rasade mot marken.... Allting var hopblandat. Bilar stod upp och ner, papper virvlade i luften. Eld. Och rök. Världens slut.⁷

Detta är världens slut som aldrig tar slut: nya spillror hålls ständigt över palestinierna.⁸ Ödeläggelse är det palestinska livets grundläggande erfarenhet eftersom ödeläggelse av Palestina är det sionistiska projektets innersta väsen.

Men till skillnad från 1948 eller 1950 utspelar sig ödeläggelsen av Palestina denna gång mot bakgrund av en annan men sammanhängande ödeläggelseprocess: nämligen ödeläggelsen av planetens klimatsystem. Klimatets sammanbrott är en process där ekosystemen förstörs fysiskt, från Arktis till Australien. I vår bok *Den långa hettan: klimatpolitik när den kommer försent*, som kommer ut på Verso 2025, diskuterar jag och min kollega Wim Carton i detalj hur snabbt denna process nu utvecklas. För att bara ta ett exempel är Amazonas fångad i en spiral av skogsskador som kan sluta med att den blir en savann utan träd. Amazonas regnskog har stått i 65 miljoner år. Under loppet av några korta decennier driver nu den globala upphettningen – tillsammans med skogsskövling, den ursprungliga formen för ekologisk ödeläggelse – Amazonas mot en vändpunkt bortom vilken den skulle upphöra att existera. Som jag skriver tyder mycket färsk forskning på att den balanserar på denna punkt.⁹ Om Amazonas skulle förlora sitt skogstäckte för gott – en svindlande tanke, men helt inom ramen för en möjlig nära framtid – så skulle det bli en annan sorts Nakba. De omedelbara

5 Francesca Albanese, ”Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in the Palestinian Territories Occupied since 1967”, United Nations, 25 mars 2024, 1, 11.

6 Daletplanen citerad i Ilan Pappé, *The Ethnic Cleansing of Palestine*, Oxford: Oneworld, 2007, 82; se vidare t ex 64, 77–8, 88, 147.

7 Liyana Badr, *A Balcony over the Fakihani*, New York: Interlink Books, 2002, 76, 81, 73.

8 [Salvage](#), 1 maj 2017.

9 Tex Thomas E. Lovejoy & Carlos Nobre, ”Amazon Tipping Point: Last Chance for Action”, *Science Advances*, 2019, 5: 1–2; Chris A. Boulton, Timothy M. Lenton & Niklas Boers, ”Pronounced Loss of Amazon Rainforest Resilience since the Early 2000s”, *Nature Climate Change*, 2022, 12: 271–8; James S. Albert, Ana C. Carnaval, Suzette G. A. Flantua m fl., ”Human Impacts Outpace Natural Processes in the Amazon”, *Science*, 2023 379: 1–10; Meghie Rodrigues, ”The Amazon’s Record-Setting Drought: How Bad Will It Be?”, *Nature*, 2023 623: 675–6; och för ytterligare dokumentation och diskussion, Wim Carton & Andreas Malm, *The Long Heat: Climate Politics When It’s Too Late*, London: Verso, 2025.

offren skulle förstås bli inhemska och från Afrika härstammande och andra folk i Amazonas, totalt omkring 40 miljoner, som i det mest sannolika scenariot skulle se bränder rusa genom sin skog och förvandla den till rök och på så sätt uppleva världens slut.

Ibland tar denna process en till formen anmärkningsvärd likhet med händelserna i Gaza, till och i det geografiska närområdet. På natten den 11 september förra året, mindre än en månad innan folk-mordet inleddes, drabbades Libyen av cyklonen Daniel. I den östliga staden Derna, vid Medelhavets stränder, omkring 100 mil från Gaza, dödades människor i sömnen. Plötsligt krossade en kraft från himlen deras hem över dem. Efteråt beskrev rapporter hur möbler och kroppsdelar på måfå stack upp ur pulvriserade byggnader. ”Lik fyller fortfarande gatorna, och det är brist på drickbart vatten. Cyklonen har dödat hela familjer.”¹⁰ Enligt en medlem av ortsbefolkningen var det ”en katastrof olik något vi någonsin har sett. Invånarna letar efter kropparna av sina nära och kära genom att gräva med händerna och med enkla jordbruksverktyg.”¹¹ Det fanns palestinier bland den första räddningspersonalen som rusade till scenen. Enligt en av dem ”är ödeläggelsen bortom all föreställning ... Man går genom staden och ser bara lera, gytta och förstörda hus. Lukten av död finns överallt.... Hela familjer har raderats ur folkbokföringen.... Man ser död överallt.”¹²

Under sitt 24 timmar långa besök släppte cyklonen Daniel en last av vatten – cirka 70 gånger större än den genomsnittliga mängden för månaden september. Derna låg vid en flodmynning som rinner längs en dal mot havet, normalt inom smala stränder, om den rinner överhuvudtaget. Detta är ökenlandskap. Men nu steg floden plötsligt, bröt igenom två dammar och kraschade in i Derna, och vattnet, slammet, skräpet bildade en bulldozer som slet och dånade genom staden mitt i natten till 11 september – en kraft med sådan hastighet och våld att den pressade ut byggnader och gator i Medelhavet och förvandlade det tidigare centrum till ett brunaktigt, gytjtigt kärr. Med dagens förfinade metoder för att förklara väder kunde forskare snabbt dra slutsatsen att översvämningarna hade blivit 50 gånger sannolikare på grund av den globala upphettning som vi har upplevt hittills – matematisk kod för orsaken till katastrofen.¹³ Bara denna upphettning kan ha orsakat denna händelse. Under de tidigare sommarmånaderna hade vattnet norr om Nordafrika varit inte mindre än 5½ grad varmare än genomsnittet under de två tidigare decennierna. Och varmt vatten innehåller värmeenergi som kan pressas in i en cyklon som bränsle i en missil. Omkring 11.300 människor dödades på en enda natt av cyklonen Daniel i Libyen – det mest intensiva massdödande som klimatförändringarna hittills har orsakat detta decennium, möjligen sekel.

Dessa scener utgjorde ett slående förebådande av de scener som skulle utspelas i Gaza 26 dagar senare, men det fanns också direkta samband mellan platserna. Eftersom räddningsteamet i Gaza sedan länge har brukat hantera den här sortens förstörelse, flyttade de snabbt till Derna för att hjälpa till. Minst ett dussin palestinier som hade flytt från Gaza till Derna dödades i översvämningarna. En palestinier, Fayez Abu Amra, sa till *Reuters*: ”Två katastrofer ägde rum, katastrofen med tvångsflyttning och cyklonen i Libyen”¹⁴ – det arabiska ordet för katastrof här är förstas Nakba. Så enligt Fayez Abu Amra var den första Nakba katastrofen 1948, som tvingade bort hans familj och 800.000 andra palestinier från sitt hemland. Hans familj hamnade i lägret Deir al-Balah, och sedan flyttade

10 [The Guardian](#), 13 september 2023.

11 [New York Times](#), 12 september 2023.

12 [Al Jazeera](#), 21 september 2023.

13 [World Weather Attribution](#), 19 september 2023.

14 [Reuters](#), 14 september 2023.

några familjemedlemmar vidare för att komma bort från Israels aggressionskrig, till staden Derna, och sedan kom en andra Nakba. Fayez Abu Amra förlorade flera släktingar i cyklonen. Han överlevde själv eftersom han hade valt att stanna kvar i Deir al-Balah, där tält att sörja i restes för offren. Och bara några få veckor senare kom så folkmordet. Gud vet om Fayez Abu Amra fortfarande är i livet.

När vi ser hur lika och hoptrasslade dessa förstörelseprocesser är slås vi också av en del betydande skillnader. De krafter som bombade Derna var av en annan karaktär än de som bombar Gaza. Det förstnämnda fallets anonyma dödsbringare från himlen var inte flygstridskrafter, utan en ökande koldioxidmättnad av atmosfären. Ingen hade specifik avsikt att ödelägga Derna, så som staten Israel har haft den uttalade avsikten att ödelägga Gaza. Det fanns ingen arméalesman som tillkännagav en inriktning på ”maximal förstörelse”,¹⁵ ingen parlamentsledamot i Likud som ylade: ”Riv byggnader!! Bomba utan urskiljning!!”¹⁶ När fossilbränsleföretag utvinner sina varor och lägger fram dem för förbränning, så har de inte för avsikt att döda någon speciell. Men de vet att dessa varor helt säkert kommer att döda människor – det kan vara folk i Libyen, eller Kongo, eller Bangladesh, eller Peru, det spelar ingen roll för dem.

Detta är inte folkmord. I vår bok *Skjuta över målet: hur världen kapitulerade för klimatsammanbrottet*, som kommer att publiceras av Verso i oktober i år, leker Wim och jag med begreppet fattigdomsmord för det som pågår här: en skoningslös utvidgning av infrastrukturen för fossila bränslen som går utöver gränsen för en planet som går att leva på. Handlingens inledande syfte är inte att döda någon. Målet med att utvinna kol eller olja eller gas är att tjäna pengar. Men när det väl blir klart fastslaget att det här sättet att tjäna pengar faktiskt dödar folk i allmänhet, så börjar avsaknaden av avsikt att försvinna. Som en naturlig följd av klimatvetenskapens grundläggande insikter blir nu kunskapen mer eller mindre allmän: fossila bränslen dödar människor, slumpmässigt, blint, urskillningslöst, men med tung inriktning på fattiga människor i det globala syd. Och de dödar i allt större antal ju längre detta fortsätter. När atmosfären är övermättad med koldioxid är dödligheten för varje ytterligare mängd koldioxid hög och stigande. Massdöd är då en ideologiskt och intellektuellt bearbetad, faktiskt accepterad konsekvens av kapitalackumulationen. ”Om man gör något som skadar någon, och man vet om det, då gör man det avsiktligt”, sa åklagare Steve Schleicher i sitt slutanförande mot Derek Chauvin, som senare dömdes för mord på George Floyd. I tillämpliga delar gäller samma sak här. Våldet från produktionen av fossila bränslen blir faktiskt alltmer dödligt och målmedvetet för varje år som går. Jämför nu detta med en bombning av lägret Jabaliya den 25 oktober, som dödade minst 126 civila, inklusive 69 barn. Det uttalade syftet med denna handling var att döda en enda befälhavare från Hamas. Avsåg ockupationen också att döda de 126 civila, eller var den bara hjärtlöst ligkiltig för den sortens indirekta skador i masskala? Här blandas avsikt och ligkiltighet samman. Det sker också på klimatfronten – det skiljer sig fortfarande kvalitativt från Palestina, men skillnaden kanske minskar.

Finns det några speciella kopplingsögonblick mellan ödeläggelsen av Palestina och ödeläggelsen av jorden? Med kopplingsögonblick menar jag tillfällena där en process påverkar och formar den andra i ett ömsesidigt orsakssamband, en bestämningsdialektik. Mitt svar är ja, verkligen, sådana kopplingsögonblick har under nästan två århundraden nu knutits samman i en ganska tät rad. Eftersom jag är historienörd kommer jag att gå tillbaka till den tidpunkt då det började: 1840. Händelserna

15 [The Guardian](#), 10 oktober 2023.

16 [Twitter](#), 17 oktober 2023.

detta år har varit en ständigt återkommande besatthet hos mig. Jag har berört dem här och där, men har ännu inte skrivit en sammanhängande redogörelse. Jag började med denna forskning för 11 år sedan, mot slutet av min doktorandtid, då jag skrev *Fossilkapitalet*¹⁷ och insåg att ämnet krävde en egen studie i en efterföljare som ska få heta *Fossilimperiet*. Under de senaste veckorna har jag återvänt till detta ögonblick i tiden med avsikt att utveckla en långsiktig analys av fossilimperiet i Palestina.

* * *

1840 var ett centralt år i historien, både för Mellanöstern och klimatsystemet. Det var första gången det brittiska imperiet använde ångfartyg i ett stort krig. Ångkraft var den teknologi genom vilken beroendet av fossila bränslen uppstod: ångmotorer gick på kol, och det var spridningen av dem i Storbritanniens industri som omvandlade landet till den första fossilekonomin. Men ångkraften skulle aldrig ha gjort något intryck på klimatet om den hade stannat på de brittiska öarna. Först genom att exportera den till resten av världen och dra in mänskligheten i spiralen av storskalig förbränning av fossila bränslen förändrade Storbritannien planetens öde: globaliseringen av ånga var en nödvändig gnista. Nyckeln till denna gnista var i sin tur användningen av ångfartyg i krig. Det var genom att uppvisa våld som Storbritannien införlivade andra länder i den märkliga sorts ekonomi som landet hade skapat – vi skulle kunna säga genom att omvandla fossilkapitalet till ett fossilimperium.

På denna tid var Storbritannien det största imperium världen någonsin hade skådat, uppbyggt på ett örlogsherravälde som dittills hade grundats på vindkraft som traditionell drivande kraft. Men på 1820-talet började den kungliga flottan överväga ånga som drivkraft – det vill säga att bränna kol istället för att segla med vinden. Även om vinden är vad vi idag skulle kalla en ”förnybar” källa, outtömlig, billig, faktiskt gratis, så har den välkända begränsningar. Kaptenerna kunde inte ta för givet att det blåste som de ville. På slagfältet kunde skeppen hindras av stiltje, eller drivas bort från sina mål av vindbyar och hård vind åt fel håll, eller bara ha möjlighet att rycka fram långsamt. Nyckfulla vindar kunde ge fienden möjlighet att komma undan, omgruppera, slå tillbaka. Under strid, då mobiliseringen av energi var som mest trängande, var vinden en otillförlitlig källa. Ånga lydde en annan logik. Den fick sin kraft från en energikälla som inte hade något samband med väderförhållanden, vindar, strömmar, tidvatten: kol från lager i underjorden, ett arv från hundratals miljoner gammal fotsyntes som när det tagits upp ovan jord kan förbrännas närhelst och varhelst innehavaren så kräver. En ångares slagstyrka kunde inkallas efter eget gottfinnande. En flotta av sådana farkoster kunde ställas upp precis som kaptenerna ville – kanonerna ställas in, trupperna landsättas, fienden förföljas oavsett hur vinden blåste. Denna frihet betonades speciellt av amiral Charles Napier, den kungliga flottans mest energiska förkämpe för ånga, som sammanfattade den kraftfullt: ”ångare gör att vinden alltid är gynnsam”, eller ”ånga har så fullständigt erövrat elementen, att det förefaller mig som om vi nu besitter allt som krävdes för att göra sjökrigen perfekta.”¹⁸ Erövringen av elementen var till syvende och sist en funktion av de fossila bränslenas rumsliga och tidsmässiga profil: eftersom de var avskilda från tid och rum på jordens yta gav de löfte om att befria imperiet från de koordinater inom vilka båtar hade navigerat sedan urminnes tider.

17 Andreas Malm, *Fossil Capital*, London: Verso, 2016

18 Charles Napier, *The Navy: Its Past and Present State*, London: John & Daniel A. Darling, 1851, 48. Märk väl att bara ett minimum av referenser – främst källor till direkta citat – finns med i det följande.

Den första gången Napier fick möjlighet att praktisera denna fulländning var 1840, precis här, på Libanons och Palestinas stränder. Detta år gick Storbritannien ut i krig mot Muhammed Ali. Ali var pascha i Egypten, formellt underordnad det ottomanska imperiet men i praktiken härskare i sitt eget rike, som nu var i krig med sultanen. Alis trupper hade avancerat ut ur Egypten och erövrat Hilaz och Levanten och bildat ett tidigt arabiskt imperium som var på kollisionskurs med Porte och med London. Alis uppror hotade att störta det ottomanska imperiet, vars stabilitet och sammanhållning Storbritannien vid denna tidpunkt betraktade som en strategisk tillgång mot Ryssland. Storbritannien stödde det ottomanska imperiet, ty om det föll samman skulle Ryssland kunna expandera söderut och österut mot kronkolonin Indien. Vi kan säga att en mellanimperialistisk rivalitet fick Storbritannien att ingripa mot Ali. Lika viktigt var att den kapitalistiska utvecklingens dynamik i Storbritannien också gjorde det. Bomullsindustrin var utvecklingens spjutspets, men på 1830-talet hade den kommit så långt före alla andra branscher att den led av en överproduktionskris: det kom ut alltför stora berg av bomullstråd och tyger från fabrikena. Efterfrågan räckte inte till för att suga upp allt. Storbritannien var därför i desperat behov av exportmarknader, och tack och lov gick det ottomanska imperiet 1838 med på ett ökänt gynnsamt frihandelsavtal, känt som Balta Liman-avtalet. Det skulle öppna territorierna under sultanens kontroll för en i grund och botten obegränsad brittisk export. Men problemet var att allt fler territorier hamnade under Muhammed Alis kontroll, och han drev en motsatt ekonomisk politik: att ersätta importen. Han byggde sina egna bomullsfabriker i Egypten. I slutet av 1830-talet hade de vuxit till den största industrin av sin sort utanför Europa och USA. Ali ville inte ha briterernas frihandel: han införde avgifter och monopol och andra skyddsmurar runt sin bomullsindustri, och stödde den så framgångsrikt att den kunde göra intrång på marknader som dittills hade dominerats av Storbritannien, så långt bort som i själva Indien.

Storbritannien hatade det. Och ingen hatade det med mer glöd än lord Palmerston, utrikesminister och det brittiska imperiets huvudarkitekt i mitten av 1800-talet. Han kunde utbrista: ”det bästa Mehmet kan göra är att krossa alla sina manufakturer och kasta sina maskiner i Nilen”.¹⁹ Han och resten av den brittiska regeringen betraktade Alis vägran att godta Balta Liman-avtalet som en anledning till krigsförklaring. Frihandel måste påtvingas Ali och alla arabiska länder som han styrde över. Annars skulle den brittiska bomullsindustrin fortsätta att kvävas, utan de avsättningsområden den behövde för att expandera, eventuellt kvävas ännu mer av denna egyptiska uppkomling. Lord Palmerston dolde inte sina utrikespolitiska principer. ”Det var regeringens plikt att öppna nya kanaler för landets handel”; hans ”stora mål” i ”varje del av världen” var att öppna länder för handel, och det förpliktigade honom till en fullständig konfrontation med Ali.²⁰ Han blev besatt av ”östfrågan”. ”För egen del hatar jag Mehmet Ali, som jag bara anser vara en förmäten barbar”, skrev Palmerston 1839: ”Jag betraktar hans omskrutna egyptiska civilisation som den värsta bluff.”²¹ London blev för varje månad alltmer stridslysten. ”Kom ihåg”, varnade generalkonsuln i Alexandria paschan, ”att England är i stånd att *pulvrисera* er.”²² ”Vi måste genast slå till snabbt och ordentligt”, tillrådde ambassadören i Istanbul, lord Ponsonby, så ”kommer hela den vacklande struktur som löj-

19 F. S. Rodkey, ”Colonel Campbell’s Report on Egypt in 1840, with Lord Palmerston’s Comments”, *Cambridge Historical Journal*, 1929 3: 112.

20 Hansard, House of Commons, vol. 49, 6 augusti 1839, 1391–2.

21 Citeras i C. K. Webster, *The Foreign Policy of Palmerston, 1830–41: Britain, the Liberal Movement and the Eastern Question*, London: Bell, 1951, 629.

22 Överste Hodges citerad i William Holt Yates, *The Modern History and Condition of Egypt, vol. 1*, London: Smith, Elder and Co., 1843, 428 (betoning i original).

ligt nog kallas arabisk nationalitet att falla i stycken.”²³ Med dessa ord rungande längs korridorerna i Whitehall beordrade lord Palmerston den kungliga flottan att samla ihop sina bästa ångfartyg. I slutet av sommaren 1840 satte en toppmodern skvadron under befäl av Napier av mot staden Beirut.

* * *

Napiers favoritskepp kallades *Gorgon*. Framdrivet av en ångmotor på 350 hästkrafter, plats för 380 ton kol, 1.600 soldater och 6 kanoner, var skeppet ”det första verkliga stridande ångfartyget”, som ”betecknade en ny era”.²⁴ Napier tog *Gorgon* för att rekognoscera området runt Beirut, och körde upp och ner längs kusten efter eget gottfinnande, och bortsåg fullständigt från vädret – men han skickade faktiskt en brådskande begäran till sina officerskollegor: ”ni måste *till varje pris* skicka mig kolbåtar, ty ångare utan kol är värdelösa.”²⁵ Den 9 september inleddes bombardemanget av Beirut. *Gorgon* och tre andra ångare tog täten, med ytterligare 15 segelskepp i stridsformation runt dem. Deras skorstenar spydde ut rök, ångarna kunde cirkla fram och tillbaka i viken utanför Beirut och plåga de egyptiska försvararna, som leddes av Alis son Ibrahim Pasha. Även andra mål verkar ha träffats. Efter en dag med särskilt svårt bombardemang, 11 september, skickade den lokale generalen ett brev med anklagelser till den brittiska flottan:

För att döda 5 av mina soldater har ni skövlat och ödelagt familjer; ni har dödat kvinnor, ett spädbarn och dess mor, en gammal man, två olycksaliga bönder och utan tvekan många fler vars namn inte har nått mig ännu ... Jag säger att er eldgivning blev kraftfullare och mer destruktiv för de olycksaliga bönderna än för mina soldater. Ni verkar ha beslutat er för att göra er själva till stadens herrar.²⁶

Vissa källor från Beirut hävdar att omkring 1.000 personer dödades under bombardemanget, och att kropparna efter dem låg utströdda på gatorna. Besättningen på en amerikansk kryssare rapporterade att ”alla byggnader, både privata och offentliga, låg i ruiner, den engelska flottan besköt de få återstående byggnaderna, och var fast beslutna att inte lämna sten på sten, och staden utgör en scen av förödelse och förstörelse.”²⁷

Efter denna bedrift jagade ångarna Ibrahim Pashas trupper längs kusten. Från Latakia i norr via Trablus och Sur till Haifa i söder föll deras ställningar som dominobrickor, medan försvararna drog sig tillbaka under de skoningslösa, oförutsägbara attackerna. ”Ånga ger oss en betydande överlägsenhet, och vi ska hålla dem i rörelse”, jublade Napier: ”Ibrahim måste marschera mycket fort om han ska slå ånga.”²⁸ En mycket nöjd lord Palmerston följde nyheterna från fronten som raskt skickades med ångpaket till London, och skrev tillbaka: ”Ju mer kraft som kan samlas i Syrien, desto bättre.”²⁹ Därefter beordrade han ett angrepp mot den palestinska staden Akka. Alla visste att det avgörande slaget skulle stå där. Akka var berömt för att 1799 hållit ut ett halvt år mot Napoleon,

23 Broadlands Archive: Lord Ponsonby citerad i ”Constantinople 22 March 1846: Secret Memorandum on the Syrian War of 1840–1841”, av general Jochmus, MM/SY/1-3.

24 David K. Brown, *Before the Ironclad: Development of Ship Design, Propulsion and Armament in the Royal Navy, 1815–60*, London: Conway Maritime Press, 1990, 61.

25 Brev från Charles Napier till överste Hodges, 23 augusti 1840, i Elers Napier, *The Life and Correspondence of Admiral Sir Charles Napier, vol II.*, London: Hurst and Blackett, 1862, 21 (betoning i original).

26 Som det ingår i W. P. Hunter, *Narrative of the Late Expedition to Syria, vol. I*, London: Henry Colburn, 1842, 69–70.

27 Citerat i Letitia W. Ufford, *The Pasha: How Mehemet Ali Defied the West, 1839–1841*, Jefferson: McFarland, 2007, 141.

28 Brev skickat 25 september, ingår i Charles Napier, *The War in Syria, vol. I*, London: John W. Parker, 1842, 83, 124.

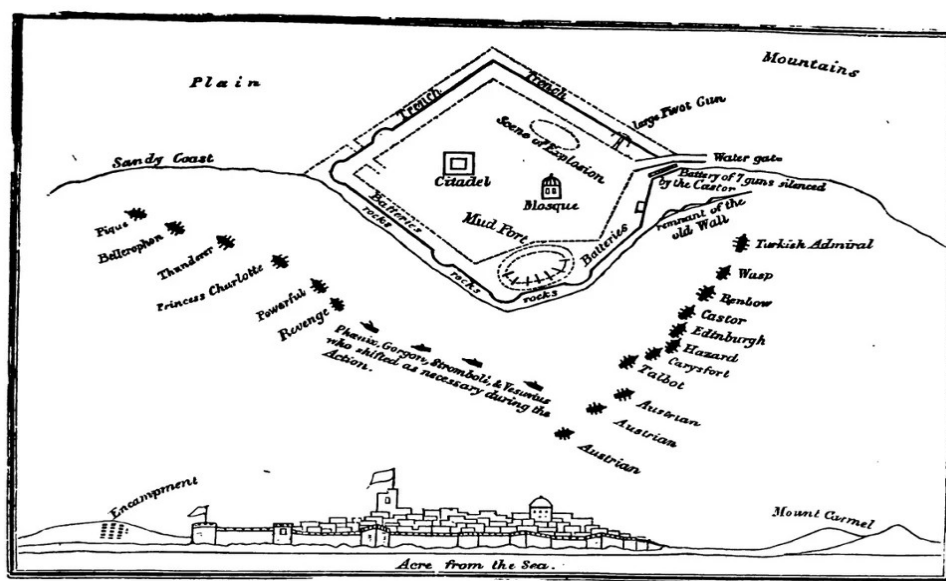
29 Broadlands Archive: Lord Palmerston till Lord Ponsonby, 5 oktober 1840, GC/PO/755-769.

och därefter ännu en gång i ett halvt år 1831, då Ibrahim Pasha belägrade staden. Sedan dess hade egyptierna reparerat murarna till korsfararnas gamla huvudstad, beväpnat dess värn med tunga kanoner och förlagt tusentals soldater i staden, och förstärkt Akka till den överlägset starkaste fästningen på den levantinska kusten. Det var en viktig förvaringsplats och var fylld till brädden med vapen och ammunition, det mesta av dem i centralförrådet. Det var också en blomstrande stad med en civilbefolkning som inte hade något med militära angelägenheter att göra.

1 november 1840 dök *Gorgon* och de tre andra ångarna upp framför Akka. De var ensamma; segelskeppen hade fördröjts av svaga vindar. Napier uppmanade egyptierna att kapitulera. När de vägrade inleddes bombardemanget. En rapport beskrev striden:

På så sätt visades förtjänsten med ångbåtar under ett krig: efter att de allierades ångdivision hade anlänt till viken, började den omedelbart skjuta och bombardera staden, vilket måste ha stört garnisonen väldigt mycket, ty trots att de svarade med mycket livlig eldgivning, var den ofarlig på grund av att ångarna ständigt förändrade sina positioner.³⁰

På kvällen den 2 november anlände den vinddrivna återstoden av flottan. En ordentlig stridslinje formerades. Den nya framdrivningsmetoden skulle utnyttjas till fullo, och ångarna bildade angreppets centrala spets:

PLAN OF THE BATTLE OF ACRE.

”Karta över slaget vid Acre”, *Hunter, Narrative*, 263.

På kvällen 3 november återupptog ångarna hamrandet mot Akka, och de övriga skeppen anslöt sig till det som, enligt Napier, var ”en oerhörd eldgivning”.³¹ Försvararna besvarade elden. Efter 2½ timme dånade en öronbedövande explosion över slagfältet. Från Akka ”steg plötsligt en stor mängd eld och rök som en vulkan mot himlen, och följdes omedelbart av en skur av allt möjligt material som hade lyfts upp av dess kraft. Röken stannade upp i några ögonblick som en ofantlig svart kupol som dolde allting”, lyder en av många redogörelsen för händelsen, och vidare:

Den fruktansvärda kraschen hördes högt över tumultet under angreppet, och följdes omedelbart av en ytterst ohygglig tystnad. Skottlossningen upphörde plötsligt på båda sidor, och under

30 *The Mirror of Literature, Amusement, and Instruction*, ”Burford’s panorama”, 13 februari 1841, 107 (betoning i original).

31 Napier, *The War*, 206.

några minuter avbröt ingenting den skrämmande tystnaden utom ekona från bergen som upprepade ljudet som mullret från en avlägsen åska, och ibland ljudet av en fallande byggnad.³²

”Bombardemanget och erövringen av St. Jean D’Acre”. John Frederick Warre, 1841.

Akkas stora krutlager hade träffats av en granat. *Gorgon* utnämndes till hjälte bakom framgången. Med en brittisk kaptens självsäkra ord ”exploderade lagret som resultat av en välriktad granat från ångfregatten ’Gorgon’”.³³ Vi kan inte utesluta att det var en slumpartad träff, men britterna var helt klart medvetna om var lagret var beläget. I en vidarebefordran av nya underrättelseuppgifter informerade den kungliga flottans högsta befäl, lord Minto, i ett brev från 7 oktober befälen på plats om att ”det finns en hel del krut lagrat mycket osäkert i Acre” och pekade ut det som ett lämpligt mål.³⁴

Oavsett hur avsiktligt det var, så går det inte att betvivla resultaten av angreppet från de första verkligt stridande ångbåtarna. Den palestinska staden Akka förvandlades till en grushög. ”Två hela regementen”, sa en rapport till lord Palmerston, ”raderades ut, och varenda levande varelse på en yta av 50.000 kvadratmeter upphörde att existera. Förlusten av liv beräknas vara mellan 1.200 och 2.000 personer.”³⁵ Nära mörkret föll den 3 november lämnade de få överlevande arabiska soldaterna sina sista ställningar i Akka. När de brittiska trupperna gick in i staden påföljande dag möttes de av total förödelse. Här är en beskrivning:

Lik efter män, kvinnor och barn, svarta efter explosionen av lagret, och lemlästade på det allra mest skrämmande sätt av kanonbeskjutningen, låg överallt halvt begravda bland ruinerna efter bostäder och befästningar: kvinnor sökte efter sina mäns kroppar, barn efter sina fäders.³⁶

32 Robert Burford, *Description of a View of the Bombardment of St. Jean D’Acre*, London: Geo. Nichols, 1841, 8, 3.

33 Kapten Henderson citerad i Yates, *The Modern History*, 435.

34 Elliot Papers: Lord Minto till Robert Stopford, 7 oktober 1840, ELL/216.

35 Rapport av överste Charles F. Smith till Lord Palmerston i ”Correspondence Relative to the Affairs of the Levant”, Parliamentary Papers, 1841, VIII, 56.

36 *Tait’s Edinburgh Magazine for 1841*, ”Political register”, 1841, VIII, 65.

I ett brev hem till sin hustru uttryckte Charles Napier själv obehag och kanske ett sting av skuld. ”Jag gick iland vid Acre för att se den förödelse vi hade orsakat, och bevittnade en syn som jag aldrig kommer att kunna utplåna ur mitt minne, och som även nu får mig att nästan rysa när jag tänker på den.” Han såg hundratals döda och döende bland ruinerna; ”i 800 m på ömse sidor var stranden översållad med kroppar”; efter några dagar ”spred [liken] en lukt i luften som i sanning var gräslig”.³⁷ Även i sin officiella redogörelse om *Kriget i Syrien* medgav Napier att ”ingenting kunde vara mer chockerande än att se de eländiga sjuka och sårade stackarna överallt i denna hängivna stad som var nästan helt pulvriserad”.³⁸ Britterna verkade förvånade över omfattningen på den förstörelse de hade orsakat. I ett brev till lord Minto skrev en annan amiral: ”Jag kan inte beskriva för ers höghet den enorma förstörelse som eldgivningen från våra skepp åsamkade anläggningarna & staden”.³⁹ En matros från en av de mindre ångarna talade om hur händer, armar och tår stack upp ur rasmassorna.⁴⁰

Knappt ihågkommen idag, väckte denna händelse en enorm fascination i det tidiga viktorska Storbritannien. Fästningen som höll ut i ett halvt år mot Napoleon föll på mindre än tre dagar under ångbåtarnas slag – enligt mer folkliga beräkningar mindre än *tre timmars* tungt bombardemang den 3 november. Det var en storslagen, respektingivande, mirakulös yttring av Storbritanniens makt i allmänhet och ångans i synnerhet, som återges i en rad målningar – här är ännu en, där en ångbåt, möjligen *Gorgon*, pekar rakt in i Akka, och dess rökpelare hänger ihop med den väldiga explosionen i lagret bakom murarna och minareterna: kol i lågor, en stad i lågor.

37 Brev från Charles Napier till Eliza Napier, 13 November 1840, i Napier, *The Life and Correspondence*, 113.

38 Napier, *The War*, 211.

39 Elliot Papers: Robert Stopford till Lord Minto, 5 november 1840, ELL/214. Stopford var det högsta brittiska befälet under slaget vid Akka.

40 Redogörelse av Hunt i W. P. Hunter, *Narrative of the Late Expedition to Syria, vol. I*, London: Henry Colburn, 1842, 310.

”Bombardemanget av St. Jean D’Acre”. H. Winkles, 1840.

I denna litografi, som påstås beskriva scenen ur de arabiska försvararnas perspektiv, stiger röken från en ångare också i mitten, medan hela staden till vänster sprängs i luften:

”Bombardemanget av St. Jean D’Acre”. Schranz Brothers, 1841.

Explosionen var aktionens höjdpunkt, men den fortsatte. Ångarna utnyttjade sin förmåga att manövrera fritt i vattnet nära Akkas murar, och befann sig så nära som 40 m bort när de avfytrade sina projektiler, och stävade när det behövdes ut igen. Bombardemanget kunde bli mer exakt, och mer förödande, och det pågick i nästan tre dagar innan explosionen. Använde britterna denna överlägsna styrka för att med största precision rikta in sig på Ibrahim Pashas trupper? I den mest detaljerade moderna rekonstruktionen av angreppet skriver 4 israeliska forskare: ”Bombardemanget riktades snarare mot själva staden ... I själva verket var målet med bombardemanget att tvinga garnisonen att kapitulera, inte på grund av de skador som den drabbades av, utan av det dödande och elände som bombandet tillfogade de icke stridande.”⁴¹ Vi kanske känner igen den sortens strategiska tänkande. En annan amiral beskrev hur det fungerade: ”Varje skott som gick över murarna krossade hustaken, och slungade ner väggar och stenar över folk nedanför ... det fanns inte skydd någonstans.”⁴²

Oavsett vilka samvetskval männen som steg iland må ha haft eller inte, så kände inte glädjen några gränser hemma i Whitehall. Lord Palmerston gratulerade den kungliga flottan för att ha erövat Akka och säkerställt ”att handelsavtalen fungerade”.⁴³ Vägen till frihandel i Mellanöstern hade röjts.

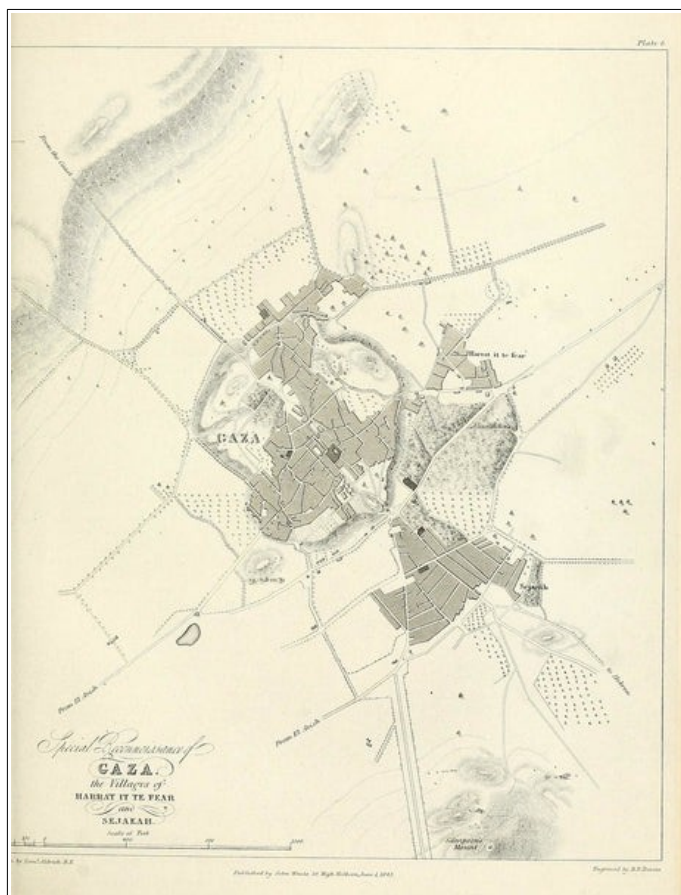
41 Yaacov Kahanov, Eliezer Stern, Deborah Cvikel & Yoav Me-Bar, ”Between Shoal and Wall: The Naval Bombardment of Akko, 1840”, *The Mariner’s Mirror*, 2014 100: 160.

42 Brev från H. J. Codrington till E. Codrington, 4 november 1840, i *Selections from the Letters (Private and Professional) of Sir Henry Codrington*, London: Spottiswoode & Co, 1880, 162.

43 Broadlands Archive: Lord Palmerston till Lord Ponsonby, 14 november 1840, GC/PO/755-769.

Det var ångarna största bedrift, vida lovprisade för sin effektivitet: de ”bytte ständigt position under aktionen, och avlossade skott och granater närhelst de såg de effektivaste ställena att rikta dem mot”, observerade en rapport, och noterade att ”det är ganska anmärkningsvärt att inte en enda man varken dödades eller sårades på någon av de fyra ångarna .”⁴⁴ Men om männen gick igenom operationen utan en skråma var en annan resurs nästan slut: bränsle. Efter slaget hade ingen av de fyra ångarna mer än en dags förråd ombord. Praktiska taget all lagrad kol hade bränts upp under pulvrisingen av Akka.

Stadens fall avgjorde i ett slag krigsutgången. Ibrahim Pashas styrkor föll samman och gick till en oordnad reträtt längs Palestinas kustslätter. Ångarna fortsatte att plåga dem, landsatte vid Jaffa och rörde sig utanför Gaza. Till lands gick infanteritropper in i Gaza i januari 1841, för att se till att ”förstöra fiendens proviant” – den första gången brittiskt ledda trupper ockuperade denna del av Palestina, om än bara för en kort stund.⁴⁵ De kungliga ingenjörstrupperna ritade en karta över Gaza, närmare bestämt Gaza City. Så här såg den ut 1841. Man kan se Shuja'iyya till höger. Det finns inte mycket kvar av denna stadsstruktur idag.

Royal Engineers: karta över Gaza, 1841 (publicerad 1843).

Medan britterna ockuperade Gaza och kartlade det och förstörde livmedelslagren – förmodligen bara för att förneka den egyptiska armén sin proviant – gick utspridda grupper av demoraliserade, törstiga, hungriga soldater genom öknen tillbaka till Egypten: mindre än en fjärdedel av den armé

⁴⁴ Yates, *The Modern History*, 474.

⁴⁵ Brev från general Jochmus till Lord Ponsonby, 17 januari 1841, i *August von Jochmus' Gesammelte Schriften, Erster Band: The Syrian War and the Decline of the Ottoman Empire, 1840–1848*, Berlin: Albert Cohn, 1883, 84 (jmf 178).

som Ibrahim hade haft befäl över före krigsutbrottet. Innan de anlände ångade Napier vidare till hamnen i Alexandria, där han hotade att utsätta denna stad för samma behandling som Akka, om inte Muhammed Ali accepterade alla brittiska krav. Ali bad om att åtminstone få behålla provinsen Palestina, men återigen varnade Napier att han skulle ”lägga Alexandria i aska”.⁴⁶ Det tog bort Palestina från förhandlingsbordet. På samma sätt drev Napier på för en omedelbar tillämpning av Balta Liman-avtalet i Egypten. Ali gav efter även på denna punkt.

På så sätt krossade Storbritannien det första arabiska imperiet med hjälp av ånga. Från Beirut till Alexandria var det den kungliga flottan som utgjorde segerns förtrupp, skickligare än sina vind-drivna kompanjoner i alla manövrer som drog nytta av rörlighet i rummet. I en artikel om ”Krigs-ångare av järn” citerade *Manchester Guardian* ett anonymt brev från en brittisk undersåte i Alexandria:

Så mycket har på senare tid gjorts i Levanten med ånga att alla nu är inser dess duglighet som en del av både krig och fred, och är redo att fråga: ”Vad kommer den att göra härnäst?” Ibrahim Pashas enda förklaring till att han på en vecka förlorade den syriska kusten var att medge att ”ångbåtarna forslade fienden hit, dit och överallt så snabbt att det skulle ha krävts vingar för att hinna med dem! Man kunde lika väl ha tänkt sig att strida med en ande!”⁴⁷

Denna kraft härrörde från fossila bränslen: ånga tillät amiraler och kaptener att ansluta sina skepp till en ström från det förflutna, en energikälla som låg utanför det aktuella slagets tid och rum, och med hjälp av vilken skeppen kunde skjuta som om de hade egna vingar. Storbritanniens militära överlägsenhet ökade radikalt genom sin förmåga att mobilisera dessa lager som en kraft för att köra över fienden. Eller, som *Observer* konstaterade, avseende Palestina: ”Redan nu förverkligar ånga nästan tanken på militär allsmäktighet och militär allestädes närvaro. Den finns överallt och ingenting kan stå emot den.”⁴⁸ Efter att fossila bränslen hade visat sin natur i Palestina stod Storbritannien redo att slunga ut deras kraft över hela jorden.

* * *

Det land vars öde mest direkt beseglades av dessa händelser var Egypten. Muhammed Alis bomulls-industri föll praktiskt taget samman på en natt. När frihandeln utvidgades till hans krympande rike kunde inte fabriker vid Nilen hålla ut mot den brittiska exporten, och skälet till det är ganska enkelt: Egypten hade inga moderna drivmotorer. Landet hade ingen vattenkraft, eftersom Nilen är en långsamt slingrande flod med en nästan omärklig lutning, utan strömmar och vattenfall. Inte heller hade det ångkraft. Istället drevs de egyptiska manufakturerna till överväldigande delen av levande kraft – oxar eller mulor eller till och med människomuskler drev maskinerna. Men de saknade i hög grad energikällor som kunde jämföras med ångmaskiner. De var svaga, ojämna, oordnade. Varför anammade då inte Muhammed Ali ånga? Han ville inget hellre. Han var nära förtrogen med den kapitalistiska industrins trender, och utvecklade från 1820-talet ett intresse för ånga och kol som gränsade till besatthet. Han visste att han inte kunde stå emot Storbritannien bara genom att kopiera dem i gjuterier och fabriker och på havet, i ekonomisk konkurrens såväl som i krig. ”Engelsmännen har gjort många stora upptäckter, men den bästa av deras upptäckter är ångsjöfarten”, skulle han berätta för lord Palmerstons sändebud.⁴⁹

46 Tait's, "Political register", 65.

47 *Manchester Guardian*, "Iron War Steamers", 14 april 1841.

48 *The Observer*, "The Recent Victories", 28 november 1842.

Men ånga kräver bränsle. Ali hade inga reservförråd av det. Han var intensivt medveten om detta problem, så mycket att han skickade expeditioner till övre Egypten och Sudan och ännu längre för att försöka hitta kolfyndigheter. Min doktorand Amr Ahmed försvarade nyligen sin avhandling *Ett antänt Egypten: hur ångkraften anlände till Nilen och införlivade Egypten i industrikapitalismen (1820-talet-1876)*.^{*} Där visar han hur jakten på kol drev på Muhammed Alis imperialistiska expansion. Ett av hans motiv för att erövra Syrien var rapporter om kol i Libanonberget. Och det gick faktiskt att gräva fram kol ur kullarna under druserna och maroniterna: 1837 lyckades egyptierna utvinna en mängd som motsvarade 2,5% av den totala brittiska produktionen. Tydligt var detta libanesiska kol av låg kvalitet, dyrt, och givetvis inte tillräckligt för att driva en övergång till ånga i fabriker i Kairo innan britterna fällde dem. Den spirande kolindustrin i Libanonberget skapade också problem för Ali. Folk tvingades ner i gruvorna och avskydde jobbet så mycket att de 1840 reste sig mot Ibrahim Pashas trupper, och upproret utnyttjades av britterna för sina egna politiska syften. Revolten mot Alis koldrömmar bidrog till hans fall. Hans projekt var att skapa ett arabiskt fossilimperium. Liksom all imperiebyggare var han en skoningslös tyrann (1834 revolterade folket i Nablus mot honom). I slutändan blev projektet en bedrävelse, till stor del därför att Ali inte lyckades upprätta tillräckliga kolreserver som grund för sitt imperium. Man kan bara spekulera om vad som skulle ha hänt om koltillgångarna i Turkiet, som vi idag vet är mycket omfattande, hade hamnat i hans händer. Kort efter kriget 1840 utropade en Ali på fallrepet till en brittisk besökare: "Kol! Kol! Kol! Det är det enda jag behöver!"⁵⁰

På 1830-talet balanserade Egypten på gränsen mellan centrum och periferi. Landet gav sig in på en tidig industrialisering, och var en kort period den ledande "tillväxtekonomin", som den skulle kallas idag, utanför Europa och USA. Men detta var en tidsperiod då tillgången på ångkraft och kolet som drev den avgjorde en nations öde: utan denna frisedel, och med en hård spark uppifrån, föll Egypten ner för trapporna. Nilens bomullsindustrier låg också snart i ruiner. Egypten blev en viktig marknad för Storbritanniens export, och en ännu viktigare källa för råbomull: ett land inlåst i periferin. Efter 1840 genomgick landet den mest extrema avindustrialisering som hade upplevts någonsin på 1800-talet. Omkring 1900 bestod mellan 93-100% av dess export av en enda gröda – en ovanligt hög specialisering. I kraft av Egyptens ställning inom arabvärlden i stort gjorde detta att regionen i sin helhet underordnades de utvecklade kapitalistiska länderna i väst: vilket bara befästes av händelserna 1840, ett maktförhållande med mycket varaktigt resultat. I *Ett antänt Egypten* följer Amr denna historia på ett fantastiskt detaljerat sätt, och visar hur Egypten inordnades under den fossil-ekonomi som rörde sig runt Storbritannien – landets ekonomi blev till sist genomsyrad av kol och olja, men det var kol och olja som importerades från Storbritannien, och användes för produktion och transport av råvaror. Jag hoppas att hans bok snart publiceras så att ni kan läsa hela redogörelsen.

* * *

Det andra land vars öde vid denna tid stod skrivet i stjärnorna var Palestina. 1840 föreslog det brittiska imperiet för första gången att landet skulle koloniserars av judar. Mer exakt skrev Palmerston den 25 november till ambassadören i Istanbul, Ponsonby: "Det är en stor seger för oss alla" – Akkas

49 John Bowring, *Report on Egypt and Candia, Addressed to the Right Hon. Lord Viscount Palmerston*, London: W. Clowes and Sons, 1840, 147.

* *Egypt Ignited: How Steam Power Arrived on the Nile and Integrated Egypt into Industrial Capitalism (1820s-76)*.

50 A. A. Paton, *A History of the Egyptian Revolution, vol. II*, London: Trübner & Co., 1863, 239.

fall några veckor tidigare – ”i synnerhet för dig, som alltid har hävdad att Mehmets makt skulle falla sönder av ett europeiskt angrepp.” Och sedan fortsatte han:

Jag ber dig försöka allt du kan med de här judarna. Du har ingen aning om hur intresset kring dem är. Det vore ytterst klokt [om vi kunde få] sultanen att uppmuntra och underlätta för dem att återvända och köpa mark i Palestina. Och om de tilläts använda våra konsulter & ambassadör för klagomål, det vill säga i själva verket placera dem under vårt beskydd, så skulle de återvända i stort antal och ta med sig mycket rikedomar.⁵¹

57 år innan den första sionistiska kongressen, 77 år innan Balfourdeklarationen, 107 år innan delningsplanen, slog det brittiska imperiets främsta arkitekt nära imperiets högsta makt här fast formen för att kolonisera Palestina. Av någon orsak verkar detta speciella dokument aldrig någonsin ha citerats i hela historieskrivningen. Men allt finns där, inneslutet i en skrivelse som skickades under lyckoruset efter pulvrisingen av Akka.

1840 visade sig den mani som vi idag brukar kalla det sionistiska projektet. Det hade varit på gång i några år. Det är ganska välkänt att Storbritannien i slutet på 1830-talet upplevde ett uppsving för en kristen sionism, läran att judarna måste samlas ihop och ”återföras” till Palestina, där de skulle konvertera till kristendom och påskynda Kristi återkomst och leda till den yttersta tiden. Främsta förkunnare av detta evangelium var earlen av Shaftesbury, som via giftermål var släkt med lord Palmerston. Han försökte göra det bästa av dessa familjeband, men när han talade med utrikesministern måste han lägga sina religiösa argument åt sidan. Istället pepprade han honom med rapporter om hur ”det Heliga landets produktiva kraft” ”under århundraden [hade varit] helt negligerad”. Om Storbritannien bara bestämde sig för att placera judarna i Palestina, så kunde landet omvandlas till leverantör av råbomull och en marknad för industriprodukter, och ”våra kapitalister skulle kunna frestas att investera stora summor i maskiner & odling.”⁵² Efter en middag med Palmerston den 1 augusti 1840 anmärkte den gudfruktige men sluge Shaftesbury i sin dagbok att ”jag tvingas argumentera politiskt, ekonomiskt, kommersiellt; dessa överväganden går hem”.⁵³ Men teologi och imperium var inte oförenliga. 1838 lyckades Shaftesbury få Storbritannien att öppna ett konsulat i Jerusalem. Det var inte en slump att det var samma år som Storbritannien trängde in i regionen genom att skriva under Balta Liman-avtalet. Gud och Mammon gick ganska bra ihop. Lady Palmerston, utrikesministerns hustru, tillsammans med vilken han till synes bildade sina uppfattningar, läste Akkas fall genom sin bibel:

Det *kan inte* vara en slump att alla dessa saker gestaltade sig så här! Mitt intryck är att det är återupprättandet av judarna och fullbordandet av Profetiorna.... Det är verkligen mycket underligt och Acre verkar ha fallit som Jerikos murar, och Ibrahims armé skingrades som de oräkneliga härskaror som var judarnas fiender, som vi ser i Gamla testamentet.⁵⁴

Det bör redan här poängteras att det var en helt agnostisk, kristen, vit anglosaxisk fantasi, där verkliga judar som bodde i Mellanöstern eller på andra ställen inte spelade någon aktiv roll.

51 Broadlands Archive: Lord Palmerston till Lord Ponsonby, 25 november 1840, GC/PO/755-769.

52 Broadlands Archive: Lord Ashley (senare earl av Shaftesbury) till Lord Palmerston, 19 april 1836, GC/SH/2-22. Palestinas kommersiella potential belystes också i en annan, mer omfattande rapport till lord Palmerston: John Bowring, *Report on the Commercial Statistics of Syria, addressed to the Right Hon. Lord Viscount Palmerston*, London: William Clowes and Sons, 1840, t ex 14–19, 30.

53 Citerat i Eitan Bar-Yosef, ”Christian Zionism and Victorian Culture”, *Israel Studies*, 2003 8: 28.

54 Lady Palmerston 3 december 1841, i Tresham Lever, *The Letters of Lady Palmerston*, London: John Murray, 1957, 243–4 (betoning i original).

Lord Palmerston själv såg helt klart inte pulvreringen av Akka som ett tecken på den yttersta tiden utan en ny blomstringsperiod. Bomullsindustrin skulle inte längre hindras av en brist på marknader. Efter det han kallade ”Mehmet Alis förnedring” slog Palmerston på nytt fast sin allmänna filosofi:

Vi måste outröttligt sträva efter att i andra delar av världen hitta ny efterfrågan på våra industriprodukter. Världen är tillräckligt stor, och människorasens behov tillräckligt omfattande för att ge efterfrågan på allt vi kan tillverka. Men det är regeringens uppgift att öppna och säkra vägar åt handelsmännen.⁵⁵

Det var i detta schema som judarna hade en roll att spela. I ett annat brev – och detta dokument har citerats ganska ofta – sa Palmerston till Ponsonby att övertala sultanen ”att uppmuntra judarna att återvända och slå sig ner i Palestina, eftersom de rikedomar de skulle ta med sig skulle öka resurserna i sultanens välde”. Dessutom skulle en judisk kolonisering fungera ”som ett hinder för alla framtida onda avsikter från Mehmet Ali eller hans efterträdare.”⁵⁶ Under hela ”krisen i öst” slog Palmerston om och om igen fast anledningen i breven till sin ambassadör: om judarna ”återvända” till Palestina, skulle det inympa ”ett stort antal förmögna kapitalister”; om sultanen skulle acceptera dem, så skulle han förtjäna vänskap från ”mäktiga klasser i detta land” (dvs. i Storbritannien); ”judarnas kapital och industri skulle öka hans intäkter betydligt och öka hans imperiums styrka avsevärt.”⁵⁷ Här kan vi se en sorts hjärnröntgen av den imperialistiska sionismen. Eftersom judarna skulle vara knutna till moderlandet, så skulle man, om man gav dem Palestina, hjälpa till att frigöra en kapitalistisk utveckling och förhindra nya uppstudsiga utmanare i regionen.

Som ett mått på exakt hur gängse detta schema hade blivit, så publicerade *Times* den 17 augusti, medan Charles Napier körde upp och ner längs den libanesiska kusten med *Gorgon*, en artikel som förklarade att en judisk kolonisering av Palestina skulle fungera som ”ett bröstvärn mot fortsatta angrepp av laglöst tyranni och socialt förfall” – kort sagt skulle det ”på ett fördelaktigt sätt användas för civilisationens intressen i öster.”⁵⁸ Lokalt utgjordes sionismens främsta avdelningar av tjänstemän i den imperialistiska byråkratin. En del av dem kom direkt från slagfältet. En överste vid namn Churchill – Charles Henry, avlägsen släkting till den mer berömde Winston – förde befäl över de brittiska styrkor som marscherade in i Damaskus i början av 1841, och där samlade olika höga ämbetsmän i en sal och höll ett tal:

Ja, mina vänner! En gång fanns det ett judiskt folk! Känt för sin konst och omtalat för sina krig. Dessa vackra slätter och dalar, som nu bebos av vilda och vandrande araber, och på vilka ödsligheten har satt sin järnhårda prägel, njöt en gång av ett överflöd av rika och överdådiga skördar och ljud av sångerna från Sions döttrar. Må timmen för Israels befrielse vara nära!⁵⁹

Denne Churchill var väl medveten om att det, som han uttryckte det, inte fanns några ”stark lust bland Europas judar att återvända till Palestina”.⁶⁰ Judarnas önskan att stanna där de bodde gjorde honom arg och besviken. Lika irriterande var att hans regering vidhöll politiken att hålla det otto-

55 Broadlands Archive: Lord Palmerston till Lord Auckland, 22 januari 1841, GC/AU/63/1.

56 Citeras bl a i Regina Sharif, ”Christians for Zion, 1600–1919”, *Journal of Palestine Studies*, 1976 5: 130; Herbert A. Yoskowitz, ”British Zionist Writings Revisited”, *European Judaism*, 1979 13: 45; Shlomo Sand, *The Invention of the Land of Israel: From Holy Land to Homeland*, London: Verso, 2012, 153.

57 Första två breven citeras i Sharif, ”Christians for Zion”, 130; Bar-Yosef, ”Christian Zionism”, 29; det tredje: Broadlands Archive: Lord Palmerston till Lord Ponsonby, 4 december 1840, GC/PO/755-769.

58 *The Times*, 17 augusti 1840.

59 *Morning Herald*, ”Syria”, 3 maj 1841.

60 Citerat i Sharif, ”Christians for Zion”, 132.

manska väldet intakt under brittiskt skydd och uppsikt. Han ville att det skulle splittras upp, och en judisk kolonisering av Palestina vore precis rätt hammare. I ett långt brev från Damaskus, där han var förlagd som konsul, som han skickade till ordföranden för de brittiska judarnas Board of Deputies, Moses Montefiore, uppmanade Churchill honom att övertala sina judiska kollegor att resa till Palestina, och kanske även till Syrien:

till slut skulle ni få överhöghet över åtminstone Palestina.... Jag är helt förvissad om att dessa länder måste räddas från de okunniga och fanatiska ledarnas grepp, att civilisationens marsch *måste* fortskrida, och att dess olika element av handelsblomstring *måste* utvecklas. Det är onödigt att nämna att det aldrig kommer att bli fallet under turkarnas eller egypternas klumpiga och skröpliga despoti. Med ett ord måste Syrien och Palestina sättas under europeiskt skydd och styras i den europeiska administrationens mening och enligt dess anda. Till slut måste det leda till detta.

Churchill föreställde sig en judisk lokal enhet i Palestina under beskydd av Storbritannien och dess allierade, beväpnad till ”försvar mot de beduinska arabernas invasioner”.⁶¹

En annan man som skyndade sig till Palestina vid denna gynnsamma tidpunkt var George Gawler. Efter att just ha förflyttats från södra Australien, där han hade varit guvernör, skrev han en broschyr med titeln ”Blidka Syrien och Östern: praktiska förslag för att gynna upprättandet av judiska kolonier i Palestina, den mest förnuftiga och rimliga boten för det asiatiska Turkiets misär.” Han reste i början av 1840-talet i Palestina och lyckades på något sätt uppfatta det som ”ett bördigt land, varav nio tiondelar ligger öde.” Landet var tomt förutom några få ”okunniga och rastlösa beduiner” som man då och då stöter på i ”övergivna städer och på de törntäckta slätterna”. Lösning: ”FYLL PÅ PALESTINAS ÖVERGIVNA STÄDER OCH FÄLT MED DET ENERGISKA FOLKET”, judarna, som skulle förvandla det till en blomstrande marknadsplats, bevakad av ”örlogsstyrkan som ofta befinner sig vid kusten” – dvs. de brittiska ångarna.⁶² En av Palmerstons vänner, E L Mitford, tänkte sig också Palestina som ”kargt och öde”. En judisk kolonisering skulle föra med sig ”Englands väl-signelser och kännas i de stackars tillverkarnas hjärtan och hem i Manchester, Birmingham och Glasgow.” Särskilt viktigt var att det skulle underlätta en fossildriven förankring i regionen och ännu längre bort.⁶³ En oberoende judisk stat under brittiskt beskydd skulle ”lägga skötseln av våra ångförbindelser helt i våra händer och ge oss en styrande ställning i Levanten, varifrån vi kan kontrollera angrepp, skrämra öppna fiender och, om så krävs, slå tillbaka deras framryckning.”⁶⁴ Sådant var receptet som skrevs ut efter händelserna 1840.

Detta var alltså det ögonblick då två sammanhängande principer uppstod: ett, att det inte existerar något folk i Palestina; två, att landet måste erövrats med kraften hos en teknologi som drivs av fossila bränslen. Vad gäller den förstnämnda så debatterar nutida sionister vem som först kom på parollen ”ett land utan folk för ett folk utan land”, men man är överens om att det hände omkring 1840. Vissa⁶⁵ pekar på en artikel som Shaftesbury skrev i *Times* 1839, där han använde orden ”Jord

61 Överste Churchill till Sir Moses Montefiore, 14 juni 1841, i Lucien Wolf, *Notes on the Diplomatic History of the Jewish Question, with Texts of Treaty Stipulations and other Official Documents*, London: Spottiswoode, Ballantyne & Co., 1919, 119–21 (betoning i original).

62 Citerat i *The Voice of Israel*, ”The Tranquilization of Syria and the East”, 1 september 1845, 168 (betoning och kursivering i original).

63 Citerat i Albert M. Hyamson, ”British Projects for the Restoration of Jews to Palestine”, *Publications of the American Jewish Historical Society*, 1918 26: 143.

64 Citerat i Sharif, ”Christians for Zion”, 131.

65 [Israel answers](#), ”Christian Sionist Hall of Fame”.

utan folk – folk utan land”, men *Jord* utan folk kanske låter lite mer isande idag. Andra⁶⁶ ger äran åt hans kristna sionistkollega Alexander Keith, som 1839 gjorde en expedition i Palestina och på något sätt återvände med intrycket att det var ett ”land utan folk” som skrek efter att det skulle komma ”ett folk utan land”. Orter och städer i Palestina var ”öde utan en enda invånare”; från Gaza till al-Khalin kunde Keith bara se ”övergivna städer och förfallna byar, inte en enda bebodd”.⁶⁷ Men nu hade ett mirakel ägt rum. ”Som på beställning från Gud”, skrev Keith om Akka, ”trängde en bomb in i ett krutlager som hade sparats för dess försvar, och skickade upp vapenförrådet i luften, som för att visa att det nu var dags för den sista *fästningen* i Palestina att *försvinna*, och sten för sten strös ut på marken” – sten för sten strös ut på marken – ”som om tiden heller inte var långt borta då främlingars händer skulle hitta annat arbete och bygga upp murarna i annan form.... Acre kom en av Israels stammar till del.”⁶⁸

Det blev nu ett ihållande tema i brittiska kommentarer om Palestina att inga människor bodde i landet. Shaftesbury informerade Palmerston att en judisk kolonisering skulle vara ”det billigaste och säkraste sättet att försörja ödemarkerna i dessa avfolkade regioner”.⁶⁹ *The Morning Post* publicerade en typisk artikel som påstod att ”Syrien och Palestina är avfolkade”, tomma områden där ”den arabiska vildmarkens söner” inte hade lyckats ”förankra sig och vidmakthålla sin nationalitet”. Man räknade ut att året 1840 motsvarade en biblisk profetia om judiskt återupprättande.⁷⁰ Denna förening av teologi och imperium blev väldigt i ropet efter Akka, som i den kanske märkligaste uppsats som uppstod ur detta ögonblick, ett 350 sidor långt hopkok av en anonym författare, en blandning av bibeltolkning, realpolitik och stamfetischism med titeln ”*Kungen i öst*”. Även här sades Palestina ha ”få” invånare, och Akkas fall hälsades som gudomligt ingripande med hjälp av ånga, den brittiska stormaktens stöttepelare.⁷¹ Som bevis på Akkas metafysiska betydelse citerade författaren en förstahandsbeskrivning om hur ”staden är fullständigt raserad: inte ett hus har klarat sig från vår beskjutnings raseri, oavsett hur litet.... Allting bär utförligt vittnesmål om våra kanoners enastående precision” – tacka Gud: ”tusentals från stadens garnison räknas bland de döda och döende.”⁷² Alltså var återupprättandet överhängande. Denna författare hävdade att ”judarna börjar återvända till Judeen”.⁷³

Två bibelverser sprider särskilt ljus över denna process. I början av Jesaja, kapitel 18, står det: ”Ve dig, du land där vingar surrar, du land bortom Nubiens [Etiopiens] strömmar. Du som har sänt budbärare över havet, i papyrusbåtar över vattnet. Ge er av, ni snabba sändebud, till det resliga folket med glänsande hy” – vad var det för sorts båtar profeten talade om här? Helt klart måste han ha tänkt på brittiska ångare.⁷⁴ Det var de som skickade ambassadörer över havet för att öppna Palestina för judarna. Av detta drog författaren en ny profetia: Storbritannien ”KOMMER ATT UTFÄRDA

66 [Middle East Forum](#), våren 2008.

67 Alexander Keith, *The Land of Israel, according to the Covenant with Abraham, with Isaac, and with Jacob*, Edinburgh: William Whyte & Co., 1843, 34, 382, 366.

68 *Ibid.*, 382 (betoningar i original).

69 Citerat i Bar-Yosef, ”Christian Zionism”, 29.

70 *The Morning Post*, ”The Jews”, 30 januari 1841.

71 Anon., *‘The Kings of the East’: An Exposition of the Prophecies Determining, from Scripture and from History, the Power for Whom the Mystical Euphrates Is Being ‘Dried Up’; with an Explanation of Certain Other Prophecies Concerning the Restoration of Israel*, London: R. B. Seeley and W. Burnside, 1842, 277; om ånga som maktens stöttepelare, se 48–50.

72 *Ibid.*, 209, 211 (rapport från *Times*).

73 *Ibid.*, 212.

74 *Ibid.*, 204–6.

EN PROKLAMATION som garanterar skydd åt alla judar som återvänder till Syrien”.⁷⁵

Denna fluga korsade också Atlanten och nådde Förenta staterna. Under veckorna innan Akkas fall kände en inflytelserik, relativt progressiv tidskrift, *The Western Messenger*, vart vinden blåste. ”Nu när ångbåtar stävar i Alexandriabukten och ångfartyg bryter Nilens vatten, och man hör dånet från ånglok som rusar fram på järnvägarna, är det då inte moraliskt säkert att den muslimska makten har upphört?” Tiden hade kommit för att ”ge judar besittning över Palestina.”⁷⁶ De skulle erövra och försvara landet med militär makt och få alla möjliga sorters profiter att strömma tillbaka till väst. Men den första amerikanska sionisten av vikt, som till skillnad från alla brittiska motsvarigheter också råkade vara judisk, var Mordecai Manuel Noah.⁷⁷ 1844 höll han ett *Tal om judarnas återupp- rättande*. Han besökte aldrig Palestina, men verkar ha lärt sig från brittiska resenärer att ”landet nu ligger öde” – även om han berättade att ”oliver och olivolja finns överallt”, och vete och majs och bomull och tobak växer på slätterna och kullarna, och ”de allra största druvor frodas överallt”. Nu var ”stora och viktiga revolutioner” på gång i detta land. Noah hakade på uppfattningen att Alis död förebådade ”organiseringen av en mäktig regering i Judeen”: och han anmodade USA att ta den under sina vingar.⁷⁸

Noah läste också Jesajas 18. Han fördjupade bibeltolkningen ett snäpp genom att läsa det direkt på hebreiska och upptäckte att profeten kallade farkosterna *gomey*. Detta hebreiska ord kan också betyda ”en kraft, en kraftfullt framdrivande kraft” – ytterligare bevis för att profeten talade om ånga. Men enligt Noahs tolkning skulle ångkraften vara amerikansk, inte brittisk. ”Landet mellan Etiopiens floder är Amerika” och farkosterna ”våra ångskepp” med ett gudomligt uppdrag att hjälpa judarna att slå sig ner i Palestina.⁷⁹ ”Upptäckten och användningen av ånga kommer att visa sig vara till stor hjälp för att främja detta intressanta experiment”. Den placerade amerikanska judar ”inom några dagars resa från Jerusalem. Vår hittills till stor del negligerade handel med Medelhavet och Levanten kommer att återuppstå, och tillåta faciliteter att nå Palestina direkt från detta land.”⁸⁰ Noah återvände till sin ursprungliga åsikt att ingen ekonomisk verksamhet pågick just nu, och förutsåg att ”Medelhavshamnarna åter kommer att öppnas för handelns livliga brus; fälten kommer åter att bära bördiga skördar.”⁸¹ Han såg fram mot en framtid då

hela området runt Jerusalem, inklusive byarna Hebron, Safat, Tyre, och även Beirut, Jaffa och andra Medelhavshamnar kommer att bebos av driftiga judar. Jordandalen kommer att fyllas av jordbrukare från Tyskland, Polen och Ryssland. Handelsmän kommer att bo i hamnarna och de dominerande posterna inom Jerusalems murar kommer att köpas av våra rika och gudfruktiga bröder.⁸²

75 Ibid., 212 (betoning i original).

76 *The Western Messenger*, ”Restoration of the Jews to Palestine”, oktober 1840, 264, 266.

77 Angående Noahs sociala ställning, se Louis Ruchames, ”Mordecai Manuel Noah and Early American Zionism”, *American Jewish Historical Quarterly*, 1975 64: 195–223. Av en tillfällighet eller inte var Noah också ”bland de mest framstående motståndarna till slaveriets avskaffande, och använde sin ställning som redaktör för *New York Evening Star* för att karakterisera afro-amerikaner som intellektuellt underlägsna vita, stöda den så kallade munkavlerregeln som hindrade senaten från att diskutera slaveri, och till och med argumentera för att ’göra det straffbart att publicera litteratur mot slaveri’.” Joseph Phelan, ”’How Came They Here?’: Longfellow’s ’The Jewish Cemetary at Newport’, Slavery, and Proto-Zionism”, *EHL*, 2020 87: 141.

78 M. M. Noah, *Discourse on the Restoration of the Jews*, New York: Harper & Brothers, 1845, 10, 35–6.

79 Ibid., 47–8.

80 Ibid., 39.

81 Ibid., 35.

82 Ibid., 38.

En del profetior besannas verkligen.

* * *

Hur tolkar vi allt detta? Här är det första kopplingsögonblicket: det ögonblick som startade globaliseringen av ånga genom att använda den i krig var också det ögonblick som skapade det sionistiska projektet. Men det var inte någon perfekt samtidighet. Sionismen var ännu bara en tanke. Det utvecklades ingen judisk kolonisering i Palestina efter 1840. Strängt taget misslyckades Palmerston, Shaftesbury, Churchill, Gawler, Noah och alla de andra. De var före sin tid med ett halvt sekel, men när den sionistiska rörelsen så småningom samlades var det en vagn som kunde ställas på färdiga spår som hade lagts ut av det brittiska imperiet 1840: moderlandets härskande klasser hade redan skapat logiken för sin underordnade koloni i Palestina, om än bara som en tankebild. Sionismen tog inte materiell form 1840, så som utövandet av ångdrivet våld gjorde. Av detta kan vi dra slutsatsen att den sistnämnda hade orsaksmässigt företrädde historiskt. Sionismen existerade först inom överbyggnaden, på fossilimperiets bas.

Jag gör inte anspråk på att ha gjort någon revolutionär upptäckt. Konturerna till denna historia går att hitta i den befintliga historieskrivningen, inklusive i det senaste sammanhängande arbetet om perioden, *Förlovade länder: britterna och det ottomanska Mellanöstern* av Jonathan Parry. Han skildrar hur britterna borrar sig in i regionen med hjälp av ånga. ”Från och med 1830-talet”, skriver han, ”var ångkraften en värdefull hjälp för att skrämja araberna att förstå britternas makt.”⁸³ Utöver Levanten underkastades särskilt två arabländer denna makt: Jemen och Irak. 1839 ockuperades och annekterades Aden som kolstation för ångbåtarna. I slutet av 1830-talet startades olika experiment med ångkommunikation på Eufrat. 1841, efter att britterna hade undanröjt det största hindret, ”var deras regionala herravälde obesträtt. Huruvida ångan kunde civilisera araberna var en fråga på lång sikt”, tillägger Parry blygt.⁸⁴ Han arbetar enligt den gentlemannamässiga, tedrickande brittiska historieskrivningens traditioner och vägrar därför dra slutsatser eller följa linjer. Han ignorerar också noga politisk ekonomi och förtränger berget av bevis för hur kapitalackumulationens dynamik drev på expansionen till Mellanöstern – bevis som jag här bara har givit små exempel på. Men en uppmärksam läsare kan förstå skildringens struktur (berättelsebågen).

”En stor del av de saker som britterna någonsin har tänkt om Mellanöstern hade tänkts redan 1854”, säger Parry.⁸⁵ Vi kan skärpa till detta och säga att en stor del av de saker som britterna och amerikanerna någonsin har tänkt om Palestina hade tänkts redan 1844. Och det började med den enorma teknologiska överlägsenheten, att de trängde in i regionen med hjälp av högteknologiska fossil-drivna maskiner. Den sortens underkuvande skulle bli kvar ända till idag. Det som hände 1840 var inte ett kortvarigt intrång, som Napoleons fälttåg. Britterna skulle inte släppa ifrån sig Mellanöstern – de trängde in allt djupare, tills de i slutet av 1800-talet, efter att ha ockuperat Egypten, hade stigit så högt och störtat det ottomanska imperiet så mycket att koloniseringen av Palestina kunde börja. Det enda Storbritannien någonsin gjorde var att dela denna makt med USA och sedan överlämna den. Men som den pågående bombningen av Jemen vittnar om är britterna i allra högsta grad fortfarande kvar.

83 Jonathan Parry, *Promised Lands: The British and the Ottoman Middle East*, Princeton: Princeton University Press, 2022, 376.

84 Ibid., 143.

85 Ibid., 15.

Det kan vara på sin plats med ytterligare några ord om dialektiken mellan sinne och materia. Det pågår en märklig spiral av verklighet och fantasi 1840: briterna förvandlade verkligen en palestinsk stad till ruiner. Så började de tänka sig hela Palestina som ett landskap av ruiner – öde, övergivet, avfolkat. I bästa fall ett fantasifullt påhitt, men en ganska passande bild av hur Akka verkar ha sett ut efter 3 november. I nästa spiralspole blev den föreställda tömningen av landet en föregångare till verkligheten. ”Jord utan folk” lät åläggandet om en Nakba. Som ständiga pionjärer inledde briterna en föreställd eliminering av det palestinska folket. Vid denna tidpunkt var judarnas ställning egendomligt lik palestinernas: de fungerade som rollfigurer i planen, men bara i fantasin. Verkliga judar räknades inte. Judarna krävde inte högljutt att få lämna sina hem för Palestina – som en sionistisk forskare har konstaterat var brittiska judar snarare tvärtom ”mot ’allt som kan verka ifrågasätta deras status som ’helt’ brittiska’. Engelska judar blev bara generade över påståendet att de väntade på att få återvända till Palestina.”⁸⁶ Innan sionismen blev judisk var den imperatorisk.

Men med tiden skulle förstås verkliga judar rekryteras till det sionistiska projektet, och verkliga palestinier skulle utplånas fysiskt i sitt land. Inom ramen för detta långa tidsperspektiv verkar inte folkmordet i Gaza alls vara någon slump. I sin rapport till FN är Albanese modig nog att använda den bosättarkoloniala studieskolan för att förklara det. Hon skriver: ”Israels handlingar har drivits på av en folkmordslogik som är inneboende i dess bosättarkoloniala projekt i Palestina, och indikerar ett förebud om en tragedi.” En folkmordsutrotning är kulmen på bosättarkolonialismen, och i Palestina har det sedan 1948 ”varit en oundviklig del av utformningen av Israel som en ’judisk stat’ att den inhemska arabiska närvaron tvångsförflyttas och utplånas”.⁸⁷ Hon har givetvis rätt. Men bosättarkolonialismen i Palestina stod aldrig på egna fötter, och kunde aldrig ha gjort det. Och förebudet om en tragedi gavs tidigare än av Yosef Weitz och hans likasinnade. Palestinierna bestals bildligt talat på Palestina redan 183 år före detta folkmord. Med en del avbrott och gradvis och stötvis har denna handling materialiserats och trappats upp ända sedan dess. Tänk på ockupationens president, Isaac Herzogs, ord, som Albanese åberopade som ett exempel på folkmordsavsikter: han hävdade i oktober och november att hans lokala enhet strider å ”alla civiliserade stater ... och folks” vägnar, mot ”ett barbari som inte har någon plats i den moderna världen” – den kommer att ”rycka upp det onda med rötterna och det kommer att gynna hela regionen och världen.”⁸⁸ Dessa ord kunde ha placerats i hans mun av anglo-sionisterna 1840.

Vi kan använda den bosättarkoloniala skolans devis och säga att det imperialistiska stödet till den sionistiska lokala enheten är en struktur, inte en händelse. Strukturen smiddes fram av den enastående makt som tillkom dem som var beväpnade med fossila bränslen och har, som jag nu kort kommer att hävda, fortsatt att fungera så. Men låt mig innan jag gör det poängtera en sista sak om 1840: den redogörelse jag har givit här är skissartad och ofullständig. Mest problematiskt är att den uteslutande litar till engelska källor. Jag läser inte arabiska, så jag kan inte säga om det finns någon arabisk historieskrivning om 1840. Parry läser inte heller arabiska, men han berättar: ”Det finns många icke engelska arkiv som inte verkar ha använts helt och fullt av någon.”⁸⁹ Oavsett vilka arabiska källor som finns från och om 1840, och oavsett vad de säger om denna första sammandrabbning med ångkraften och de sionistiska uppfattningarna, så har de inte lämnat några spår i den engelska litteraturen. En djupgående forskning om detta ögonblick skulle börja genom att gräva

86 Yoskowitz, ”British Zionist”, 45.

87 Albanese, ”Report of the Special”, 2.

88 Citerat i *ibid.*, 14.

89 Parry, 13.

utanför moderlandet.

* * *

I det som följer kommer jag att vara ytterst svepande och översiktlig. När de första sionistiska kolonierna byggdes upp, kunde man hitta upphetsade reportage i västpappen: ”De judar som nu reser till Palestina tar med sig århundradets progressiva anda, och snart kan resenärer till detta land höra ångvisslor och maskinslammer, och omkring sig se ett livligt affärsliv istället för Orientens traditionella apati och likgiltighet”, jublade *National Repository* 1877.⁹⁰ När det brittiska imperiet ockuperade Palestina och började tillämpa Balfourdeklarationen var dagens fossilbränsle inte kol. Det var olja. Lovande fyndigheter hade hittats i länderna runt Persiska viken, och Palestinamandatets centrala industriprojekt kom att bli oljeledningen som transporterade råolja hela vägen från Irak, över norra Västbanken och Galiléen till raffinaderiet i Haifa. Det går inte att förstå Palestinamandatet som sådant utanför den fördjupade kontroll över regionen som krävdes under jakten efter olja, och mandatet använda olja för att omfördela jord från palestinierna till judarna. I sin kommande bok *Hetta: en historia*, en underbart rik historia om höga temperaturer och fossila bränslen i Mellanöstern, visar On Barak bland mycket annat hur Yishuv* slet citrusproduktionen från palestinierna genom att ansluta sig till de modernaste teknologiska områdena: de bevattnade sina fruktträdgårdar med fossildrivna pumpar, lastade sin frukt på lastbilar och skickade dem på vägar till hamnarna för att lasta över den på ångare till den europeiska marknaden – en symbios med fossilimperiet med vilken de infödda kunde pressas bort från sin symboladdade citruskultur. Mandatmyndigheterna gynnade systematiskt vägbyggen mellan kolonierna. En oljebaserad infrastruktur lutade Palestina i riktning mot bosättningarna på kustslätterna och vidare mot deras skyddsherrar på andra sidan av havet.

Ilan Pappé berättar, att när sionistiska trupper började terrorisera Haifas palestinier för att driva ut dem ur staden, så ”skickades floder av antänd olja och bränsle ned för bergsidorna”.⁹¹ När det amerikanska imperiets högsta kretsar diskuterade om de skulle göra gemensam sak med sionisterna under Nakba, så tänkte de främst på oljeintressen. En del hävdade att dessa intressen skulle tjäna bäst genom att ansluta sig till araberna. Men som Irene L Gendzier har visat i *Längta efter att glömma: olja, makt, Palestina och grundvalarna till USA:s politik i Mellanöstern*, så påverkades regeringen av argumentet att en palestinsk seger skulle ”öka arabernas självförtroende, krav och förhandlingsstyrka”, medan upprättandet av staten Israel ”skulle få en lugnande effekt på araberna och få dem att återfå sitt sinne för proportioner”. Dessutom ”är Yishuv en progressiv västfaktor, som kommer att bli en stark drivfjäder för sociala framsteg i Mellanöstern, och öppna nya kommersiella marknader”.⁹² De amerikanska oljeföretagen verkar ha enats om åsikten att kontrollen över fyndigheterna indirekt skulle stärkas genom att ha Israel som allierad i regionen. Och det var faktiskt det som hände under 1950- och 1960-talen, de sju systrarnas och Gulf oils gyllene tidsålder. När USA efter 1967 tog över rollen som främste uppbackare av Israel, var försvaret av detta status quo det främsta intresset: i *Den globala offensiven: USA, Palestinska befrielseorganisationen och skapandet av världsordningen efter kalla kriget* beskriver Paul Thomas Chamberlin hur USA såg en

90 *National Repository*, ”The Jews”, mars 1877, 274.

* Yishuv var benämningen på det judiska samhället i Palestina före Israels bildande – öa.

91 Ilan Pappé, *The Ethnic*, 93.

92 Eliahu Epstein, citerad i Irene L. Gendzier, *Dying to Forget: Oil, Power, Palestine, and the Foundations of U.S. Policy in the Middle East*, New York: Columbia University Press, 2015, 105.

palestinsk befrielse som ett mot mot dess makt över Mellanöstern i sin helhet, med alla sina ovärderliga oljereserver. Tvärtom ”bevisade Israel snabbt sitt värde som en central strategisk tillgång i Mellanöstern och modell för en regional polis i tredje världen.”⁹³ Bevis för denna logik kom med den händelse som kallas Svarta september, en av de ständiga upprepningarna, som beskrivs i ett brev från Yassir Arafat 22 september 1970: ”Amman brinner för sjätte dagen.... Tusentals döda från vårt folk ruttnar under rasmassorna.”⁹⁴

Det borde nu stå klart att allt detta följde det manus som började skapas 1840. Om Plan Dalet var ett bosättarkolonialt manus för ödeläggningsen av Palestina från och med 1948, så föregicks det av – och hade som villkor att det fanns – den imperialistiska visionen om en enhet som påtvingas landet Palestina för att skydda centrums intressen: tillgång till råvaror och marknader, förebygga planer på omvälvningar, buffertzoner och motvikter mot mer avlägsna rivaler. 1840 var det bomull, Muhammed Ali och det tsaristiska Ryssland. 140 år senare, då ockupationen fullbordades, var det olja, tredje världens befrielse och Sovjetunionen. Vi har att göra med en utomordentligt djup struktur, inte en händelse eller två; en ökning och upptrappning över två sekel, en förvärring och intensifiering av mönster som först utvecklades i början av 1800-talet – också, och inte av en slump, tidsmässigt med själva den globala upphettningen. Jag har mycket snabbt och ytligt pekat på tre andra centrala kopplingsögonblick. 1917 och därefter var den brittiska ockupationen av Palestina en del av omvandlingen av Mellanöstern till en grund för fossilkapitalet, i kraft av sina oljeresurser. 1947 och därefter genomsyrades västs stöd till den nya sionistiska staten av fullbordandet av denna ordning; 1967 och därefter av att försvara den. Stegen längs vägen till att ödelägga Palestina var samtidigt steg på vägen till att ödelägga jorden.

* * *

Om vi nu hoppar till dagens situation ska vi först beakta staten Israels roll i den pågående fossilbränsleyran. I *Skjuta över målet*⁹⁵ visar Wim och jag i detalj hur 2020-talet hittills har upplevt en påskyndad utökning av produktionen av fossila bränslen, precis när den borde ha bromsats och vänts till sin motsats – en ihållande avveckling – för att världen ska undvika en upphettning på mer än 1,5-2 grader. Expansionen upphör inte, den fortsätter och fortsätter och den upphör inte och sedan fortsätter den och går snabbare: som *Guardian* rapporterade häromdagen driver företag och stater på med nya olje- och gasprojekt i ständigt större volymer.⁹⁶ Det land som leder expansionen är förstas USA; på andra plats kommer Guyana, men det är bara på grund av att ExxonMobil har hittat sin senaste skatt i landets vatten. Och för första gången är den sionistiska enheten direkt inblandad. En av många fronter för olje- och gasutvinning är Levantenbäckenet längs kusten från Beirut via Akka till Gaza. Två av de största gasfält som har upptäckts här, kallade Karish och Leviatan, ligger i vatten som Libanon gör anspråk på. Vad tycker väst om denna dispyt? 2015 sålde Tyskland fyra krigsskepp till Israel så att de vid alla eventualiteter skulle kunna försvara sina gasplattformar på ett bättre sätt.⁹⁷ När Ukrainakriget sju år senare, 2022, orsakade en kris på gasmarknaden, befordrades

93 Paul Thomas Chamberlin, *The Global Offensive: The United States, the Palestine Liberation Organization, and the Making of the Post-Cold War Order*, Oxford: Oxford University Press, 2015, 138.

94 Citerat i *ibid.*, s 125.

95 Wim Carton och Andreas Malm, *Overshoot: How the World Surrendered to Climate Breakdown*, kommer på Vero i oktober 2024.

96 [The Guardian](#), 28 mars 2024.

97 [Times of Israel](#), 11 maj 2015.

staten Israel för första gången till viktig exportör av fossila bränslen,⁹⁸ och försåg Tyskland och andra EU-länder med både gas och råolja från Leviatan och Karish som startade sin produktion i oktober detta år.⁹⁹ 2022 beseglade Israels höga status på detta område.

Ett år senare kastade Toufan al-Aqsa grus i expansionen. Attacken utgjorde ett direkt hot mot gasplattformen Tamar, som under klara dagar går att se från Gaza. Den var inom räckhåll för raketbeskjutning och stängdes ner.¹⁰⁰ En viktig aktör på Tamarfältet är Chevron. Den 9 oktober rapporterade *New York Times*: ”De hårda striderna kan bromsa takten på energinvesteringarna i regionen, precis när framtidsutsikterna om ett energicentrum i östra Medelhavet har fått fart. Israel brukade vara ett av få länder i Mellanöstern utan betydande fynd av oljetillgångar. Nu har naturgas blivit en stöttepelare för dess ekonomi”, men det palestinska motståndet skulle kunna kullkasta denna ekvation.¹⁰¹ Fem veckor efter 7 oktober, då större delen av norra Gaza praktiskt nog hade förvandlats till grus, återupptog dock Chevron verksamheten på gasfältet Tamar.¹⁰² I februari tillkännagav de ännu en investeringsomgång för att stärka produktionen ännu mer.¹⁰³ I slutet av oktober, dagen efter att markinvasionen av Gaza inleddes, delade staten Israel ut 12 licenser för undersökning av nya gasfält – och ett av företagen som tog emot dem var BP, samma företag som var först att hitta olja i Mellanöstern och byggde oljeledningen mellan Kirkuk och Haifa.¹⁰⁴

Men överlappningen går nu åt båda håll. Under de senaste åren har israeliskt kapital blivit en viktig aktör i den utökade olje- och gasproduktionen i Nordsjön. Ett av företagen som är baserat i Tel Aviv och går i spetsen för utvinning utanför både Akka och Shetlandsöarna är Ithaca Energy: det äger nu en av de mest destruktiva koldioxidbombarna som finns i den brittiska delen av Nordsjön, Cambofältet, och en femtedel av ett annat, Rosebankfältet, och letar hungrigt efter fler.¹⁰⁵ När Ithaca gjorde entré på Londonbörsen 2022 blev det årets största börsnotering.¹⁰⁶ BP letar efter gas i vattnen utanför Palestina; Ithaca letar efter det i brittiskt vatten: enigheten har aldrig varit större. Folkmordet utspelar sig vid en tidpunkt då staten Israel är djupare indragen i den primitiva ackumuleringen av fossilkapital än någonsin. Å andra sidan har palestinierna ingen andel i denna process: inga plattformar, inga oljeriggar, inga oljeledningar, inga företag som är listade på Londonbörsen. Men araberna i Förenade Arabemiraten och Egypten och Saudiarabien har det förstås. Det är Abrahamavtalens politiska ekonomi och dess förväntade efterspel: ett enande av Israel och kapitalet vid Persiska viken under processen att tjäna pengar på att producera olja och gas. Det är normaliseringspolitiska ekologi: ett förheligande av den normalitet som ödelägger först Palestina och sedan jorden.

* * *

Ödeläggelsen av Gaza utförs av stridsvagnar och stridsflygplan som öser ut sina projektiler över landet: Merkava-stridsvagnar och F16-plan skickar sin helveteseld över palestinierna, raketerna och

98 [Reuters](#), 15 juni 2022.

99 [Times of Israel](#), 16 februari 2023; [Reuters](#), 26 oktober 2023.

100 [CNN](#), 10 oktober 2023.

101 [New York Times](#), 9 oktober 2023.

102 [Reuters](#), 13 november 2023.

103 [Times of Israel](#), 18 februari 2024.

104 [Reuters](#), 29 oktober 2023.

105 ”Carbon Bombs” - Mapping key fossil fuel projects, *Science Direct*, juli 2022; [Global Energy Monitor](#), oktober 2022; [Reuters](#), september 2023; [Reuters](#), 27 september 2023; [Offshore Engineer](#), 4 januari 2023.

106 [Reuters](#), 2 november 2022.

bomberna som förvandlar allt till grus – men först sedan den explosiva kraften från förbränningen av fossila bränslen har lagt dem på rätt bana. Alla dessa militärfordon går på olja. Det gör också flygplanen från USA, de Boeingplan som skeppar missilerna på den permanenta flygbron. En första provisorisk, försiktig analys visade att utsläppen från krigets första 60 dagar motsvarade de årliga utsläppen från mellan 20 och 33 länder med låga utsläpp: en plötslig topp, en fjäder av koldioxid som höjer sig över skräpet i Gaza.¹⁰⁷ Om jag upprepar det här så är det på grund av att kretsloppet är självupprepande, bara ökande i omfattning och storlek: stormakterna i väst pulveriserar Palestinas bostäder genom att mobilisera den gränslösa förmåga till förstörelse som bara fossila bränslen kan ge.

Det är lätt att glömma hur centralt militärt våld har varit och fortfarande är för en oförändrad politik. Mer än 5% av de årliga koldioxidutsläppen härrör från militären i hela världen. Vi talar ofta om att flyga och hur dåligt det är för klimatet, och det är det, men det civila flyget står bara för cirka 3% av alla utsläpp. Och de 5% som kommer från militären var innan faktiska krig: det är utsläpp i fredstid, som görs medan de logistiska apparaterna och arméernas stridsförmåga upprätthålls innan de går ut i krig. När de verkligen går ut i krig sätter de eld på bränslet och bomberna regnar ner i explosioner av koncentrerade ytterligare utsläpp. Central för allt detta är givetvis USA. Utsläppen från ockupationsarmén under kriget i Gaza kan räknas som ännu en kategori av amerikanska utsläpp. USA överträffar alla andra länder. Som Neta C Crawford konstaterar ”är den amerikanska militären den största enstaka institutionella användaren av fossila bränslen i världen, och således världens största enskilda utsläppare av växthusgaser.”¹⁰⁸ I sin bok *Pentagon, klimatförändringar och krig* kartlägger hon på ett lysande sätt utvecklingen av det hon kallar ”den djupa cykeln”. Först Storbritanniens och sedan USA:s militär hittade kol, följt av olja, som blev outhärligt för att föra krig: för att tillverka vapen, transportera soldater till slagfältet, ge rörlighet när striderna väl inleds och ge eldkraft att rikta mot fienden. Genom att grunda sina operationer på fossila bränslen bidrog USA:s militär till att sprida dem genom hela ekonomin, och när både militären och ekonomin blivit starkt beroende av dem, gjorde skyddet av denna livsviktiga vara i sig själv krig till en tvingande nödvändighet. Ingen del av världen har blivit så formad och ärrad av detta kretslopp som Mellanöstern. Även om Palestina står i centrum, så sträcker sig ödeläggelsen helt klart även till andra länder: tänk bara på Irak och Jemen.

* * *

Låt oss så åter titta på frågan om alliansens karaktär och kort ta oss en funderare på teorin om lobbyn. Den säger i korthet detta: den sionistiska lobbyn i USA har samlat så stor ekonomisk och parlamentarisk och mediemakt att den håller den amerikanska politiken i ett järngrepp. Med sina intriger och manipulationer har den tvingat USA att stöda Israel, trots att det inte ligger i landets verkliga, förnuftiga, materiella intressen. USA stöder Israel av inrikespolitiska skäl, som förvanskar vad USA föredrar och står för på den internationella scenen. Teorin grundar sig förstas på John Mearsheimers arbete, en man från den amerikanska militären, en så kallad realist utan ideologisk anknytning till vänstern. Jag tycker att det är ganska överraskande att hans arbete tas emot så ivrigt av delar inom vänstern. Utrymmet tillåter inte någon genomgripande kritik av varken Mearsheimer

107 [A Multitemporal Snapshot of Greenhouse Gas Emissions from the Israel-Gaza Conflict](#), Queen Mary university of London; [The Guardian](#), 9 januari 2024.

108 Neta C. Crawford, *The Pentagon, Climate Change, and War: Charting the Rise and Fall of U.S. Military Emissions*, Cambridge, MA: MIT Press, 2022, 7–8.

eller hans ekon till vänster: här ska jag bara peka på en del av problemen i en representativ tolkning av teorin.

Gift med en annan man: Israels dilemma i Palestina av Ghada Karmi är en ganska mycket läst och vanlig redovisning av Palestinas sak från början av 2000-talet. Hon konstaterar helt riktigt, att det för palestinier ”inte är någon intellektuell lek utan en fråga om liv och död” att förstå karaktären på alliansen mellan USA och Israel.¹⁰⁹ Hon för fram två alternativa förklaringar: ”Var USA:s politik så kontrollerad av Israel och dess anhängare att det var de som primärt styrde den, eller var Israel bara USA:s (och västs) imperialistiska arm i Mellanöstern?”, och ställer sig bestämt på den förstnämndas sida.¹¹⁰ Hon skrävar oklart om judar i media och Hollywood, och drar slutsatsen att landet är offer för ”en främmande stats inträngande i det amerikanska systemet”. Ett typiskt kontrafaktiskt scenario skapas: ”Om situationen hade handlat om rationellt, pragmatiskt sunt förnuft, där fakta kunde undersökas och logiska slutsatser dras, då skulle USA:s nationella intressen till syvende och sist ha prioriterats framför de krafter som verkade å Israels vägnar.”¹¹¹

Om bara den amerikanska staten kunde välja den politik som bäst tjänade dess intressen, så skulle den överge Israel. Men den sionistiska lobbyen förvägrar staten denna frihet. Denna vantolkande förklaring gäller inte bara Palestina, utan också regionen i sin helhet. Allting som USA gör i Mellanöstern dikteras av Israel, mot USA:s verkliga intressen. ”Det verkliga motivet för invasionen av Irak”, får vi höra, var ”strävan att skydda den judiska staten” som har prackats på USA. Det fanns inga massförstörelsevapen, inget al-Qaida, ingen terrorism i Irak, så ”det måste ha varit Israels säkerhet som var motivet för att angripa Irak, när det inte fanns något annat.” Detta är ett dubbelt ”goddag yxskaft”. Att dessa officiella orsaker till krigsförklaringen saknades betyder inte att det verkliga skälet måste ha varit Israels säkerhet. Men att de saknades innebär förvisso att Israels säkerhet *inte* hotades av Saddam Hussein. Karmi vill få oss att tro att Israel var ute efter Iraks olja och skickade affärsmän och rådgivare och agenter från säkerhetstjänsten till landet, medan USA själv inte hade någon av dessa aggressiva drivkrafter, utan passivt drogs in i kriget av lobbyen. Vi ombes med andra ord tro att världshistoriens mäktigaste imperium inte har några intressen i Mellanöstern och inte genomför några egna aggressioner där. Det är samma sak med Syrien och Iran, berättar Karmi: det USA gör mot dessa länder gör de slaviskt å Israels vägnar.

Även om Karmi i förbigående nämner Shaftesbury och Palmerston, men utan någon verklig historisk redogörelse, så hävdar hon att detta är en tidsmässigt riktig förklaring: ”det var Israels ankomst och de mäktiga lobbyer som jobbade å landets vägnar som tvingade en rad amerikanska administrationer att hitta en väg för dem i sin utrikespolitik.”¹¹² Så först kom Israel och den sionistiska lobbyen och sedan tvingades imperiet att lyda dem. Jag tycker att vi tryggt kan dra slutsatsen att till och med de begränsade bevis som läggs fram här borde räcka för att tillbakavisa denna teori. De historiska bevisen pekar på att en motsatt förklaring gäller. Oavsett vad Sayyed Hassan Nasrallah har gjort för Palestina eller inte under det senaste halvåret, så tycker jag att han har rätt när han säger:

Det råder ett missförstånd i arabvärlden avseende relationerna mellan Israel och USA. Vi hör hela tiden lögnen om den sionistiska lobbyen – att judarna styr Amerika och är de verkliga beslutsfattarna, och så vidare. Nej. Amerika är beslutsfattaren. Ni har de största företagen i

109 Ghada Karmi, *Married to Another Man: Israel's Dilemma in Palestine*, London : Pluto, 2007, 7-8.

110 Ibid., 91.

111 Ibid., 103.

112 Ibid., 97-98.

Amerika. Ni har treenigheten mellan oljeföretagen, vapenindustrin och den så kallade ”kristna sionismen”. Beslutsfattandet ligger i händerna på denna allians. Israel brukade vara ett verktyg i briterernas händer, och nu är de ett verktyg i händerna på Amerika.¹¹³

Det är förstås den klassiska ståndpunkt som den arabiska vänstern har haft och de skarpaste analyserna från det palestinska motståndet. I *Strategi för att befria Palestina*, PFLP:s grundningsdokument från 1969, definieras fienden som en dialektisk enhet mellan den globala imperialismen och den lokala bosättarkolonialismen: den sistnämndas segrar är ”grundläggande frågor för [den förstnämndas] intressen”. Den lokala enheten är en imperialistisk ”bas i vårt land som används för att hejda revolutionens tidvattenvåg, och säkerställa vårt fortsatta underordnande och vidmakthålla processen av plundring och utsugning”; sionismen är ”en aggressiv rasistisk rörelse som är knuten till imperialismen, som har utnyttjat judarnas lidande som en språngbräda för att främja sina intressen ... i denna del av världen som har rika tillgångar och utgör ett brohuvud till länderna i Afrika och Asien.”¹¹⁴ Detta är motsatsen till lobbyteorin. Det går också att hitta i Islamska jihads bästa skrifter, såsom dess politiska dokument från 2018, där vi kan läsa att ”det sionistiska projektet är ett bosättarkolonialt invasionsprojekt”, men det ”grundar sig på ett organiskt band till västkolonialismens krafter, som arbetade för att bli av med judarna och lösa det ’judiska problemet’ i Europa genom att upprätta en lokal enhet för judar i Palestina.” Att denna lokala enhet fortlever ”hänger i grund och botten samman med den roll den har tilldelats. Den är ett verktyg” – *med all aktning för Karmi*, ett verktyg – ”för det koloniala herraväldesprojektet” och ”härleder all sin materiella och moraliska styrka ur västs, i synnerhet USA:s, styrka och förmågor.”¹¹⁵ Fathi al-Shiqaqi tog ramarna till denna analys från ingen mindre än Izz al-Din al-Qassam. I början av 1930-talet gick han mot de palestinska ledare som ”ansåg det nödvändigt att resonera med Storbritannien för att få den att stå med oss mot judarna, och på så sätt glömde bort och bortsåg från att sionismen bara är ett annat av Storbritanniens imperialistiska ansikten”.¹¹⁶

Till skillnad från den vantolkande lobbyteorin bekräftas den instrumentalistiska teorin om imperium och lokal enhet av bevis från både det avlägsna och nära förflutna och nutiden: Joe Biden skulle kunna ha klivit ur sidorna i ett Jabha- eller Jihaddokument. 1986 sa denna framtida president till kongressen: ”Vi behöver inte ursäkta Israel. Inte alls! Israel är den bästa investering på 3 miljarder dollar som vi kan göra. Om det inte fanns något Israel så skulle USA tvingas *uppfinna* ett Israel för att försvara våra intressen i regionen. USA skulle tvingas *uppfinna* ett Israel.”¹¹⁷ Det kan inte vara tydligare än så, eller mer i linje med raden interventioner historiskt. 2007 bekräftade Biden på nytt att ”Israel är den största enskilda styrka USA har haft i Mellanöstern ... Tänk er vår situation i världen om det inte fanns något Israel”; och 2010 upprepade han att ”det helt enkelt inte finns något mellanrum mellan USA och Israel”; men de ord han har upprepat mest är att tvingas uppfinna Israel om det inte existerade – senaste gången han sa det igen var i juli 2023, under ett möte med Isaac Herzog i Vita huset. Det var tre månader innan folkmordet inleddes.¹¹⁸

113 Sayyed Hassan Nasrallah, *Al Manar*, 3 september 2012, översatt av Memri.

114 PFLP, *Strategy for the Liberation of Palestine*, Utrecht: Foreign Language Press, 2017, 34, 101, 102.

115 ”Political Document of Palestinian Islamic Jihad”, i Erik Skare (red.), *Palestinian Islamic Jihad: Islamist Writings on Resistance and Religion*, London: I. B. Tauris, 2001 [2018], 31–2.

116 Fathi al-Shiqaqi, ”The Palestinian Cause is the Central Question of the Islamic Movement... Why?” i *ibid.* [1980], 77.

117 [Möte i senaten](#), 1986 (video).

118 [YNetNews](#), 23 augusti 2008; [White House](#), 11 mars 2020; [White House](#), 23 april 2015; [The Conversation](#), 18 juli 2023.

Jag tycker att vänstern ska bryta tvärt med lobbyteorin. Vi vill inte hävda att vi helt och fullt förstår förhållandet mellan imperiet och den lokala enheten – tvärtom tror jag att det märkliga här är att vi till exempel *inte* har, och rätta mig om jag har fel, en enda bra bok på engelska om hur strukturen fungerar för närvarande. Vart är det amerikanska imperiet på väg? Vad gör det i Mellanöstern? Hur passar staten Israel in? – jag tycker inte att vi har något som liknar en övergripande, uppdaterad, empiriskt och teoretiskt grundad rad svar på dessa frågor, eftersom det hårda forsknings- och tankearbetet återstår att göra. Det finns en hämmande brist på en aktuell analys av den amerikanska och andra västimperialismen, kanske på grund av att vänstern har uppfattat det som en lite generande strävan, alltför lik den ortodoxa leninismen och lägertänkandet och andra källor till skam. Personligen är jag inte kvalificerad att fylla igen denna lucka, men låt mig bara kasta fram hypotesen att Israels aktievärde som investering ökar proportionellt med hotet från Ryssland och Kina. När den mellanimperialistiska rivaliteten intensifieras igen, på 2020-talet precis som på 1830- eller 1910-talet, blir den lokala enheten en ovärderlig tillgång. Redan från Toufan al-Aqsas inledning var det uppenbart att en fortsättning av den dagens omskakande palestinska segrar skulle ha stärkt axeln som går från motståndet i Gaza till motståndet i Libanon och Jemen och Irak, och vidare till Iran, och vidare till Ryssland och Kina – en motallians som existerar objektivt på krigsskådeplatserna, även om den, bör vi notera, är långt lösligare, mindre samordnad, mindre målmedveten och givetvis mindre mäktig än västalliansen.

Låt mig slutligen poängtera ännu ett fel med lobbyteorin, kanske det mest fördärliga. Den förutsätter som kontrafaktiskt scenario en situation där det amerikanska imperiet vore fritt att göra förnuftiga överväganden och bara oroa sig för sina egna intressen. Då skulle det dumpa Israel, för hur skulle det kunna försvara något så destruktivt som en oändlig kolonisering av Palestina, som orsakar så omfattande och oändlig ödeläggelse i detta land, i regionen, och bortom den, överallt. Det kan väl inte vara vad USA skulle göra till sin egen vilja? Det finns mer än ett fel här, eftersom det rör karaktären på imperier och kapital och intresse och förnuft, men jag ska bara peka på en aspekt. Med tanke på hur USA konsekvent har lett den utökade produktionen och konsumtionen av fossila bränslen efter att landet tog över ledningen från Storbritannien, och leder den påskyndade expansionen just när det är uppenbart hur destruktiv den är och hela tiden blir alltmer destruktiv, så verkar det inte så mystiskt att det också främjar ödeläggelsen av ett litet land mellan floden och havet. Och jag tror ingen på allvar kan hävda att orsaken till att vi använder fossila bränslen är på grund av att fossilbränslelobbyen i USA är mäktig. Det är den förstås. Men lobbyer är ytliga fenomen. Oavsett hur mäktiga de är, så är fossilbränslelobbyen och den sionistiska lobbyen bifenomen, utväxter från djupgående strukturer som har verkat under mycket lång tid.

På sista sidan av *Den etniska rensningen av Palestina* skriver Pappé, profetiskt:

[P]alestinierna kan aldrig bli en del av den sionistiska staten och dess område, och de kommer att fortsätta att kämpa – och förhoppningsvis kommer deras kamp att bli fredlig och framgångsrik. Om inte så kommer den att bli desperat och hämndlysten, och som en virvelvind suga upp allting i en evig sandstorm som kommer att härja inte bara arabvärlden och den muslimska världen, utan också Storbritannien och USA, de stormakter som i tur och ordning gav näring till den storm som hotar att skövla oss alla.¹¹⁹

Vi kan nu känna igen detta som mer än en slumpartad metaforisk överlappning, eftersom klimatsammanbrottet är just en storm som hotar att skövla oss alla, och det enda stormakterna har gjort är

119 Pappé, *The Ethnic Cleansing*, 261.

att ge näring till den.

* * *

Låt mig innan jag avslutar bara föreslå ytterligare några nuvarande kopplingsögonblick:

Ödeläggelsen av Palestina och ödeläggelsen av jorden utspelar sig öppet. Det finns ett överflöd av dokumentation om båda. Det finns mycket riklig kunskap om de två processerna och hur de utvecklas i realtid: vi vet allt vi behöver veta om katastroferna, och ändå fortsätter det kapitalistiska centrum att skynda sig med bränsle till brasorna och med bomber till Gaza.

Ödeläggelse och uppbyggnad är motsatser som tränger in i varandra och förutsätter varandra: ödeläggelsen av planeten är uppbygget av de fossila bränslenas infrastruktur; ödeläggelsen av Palestina är uppbygget av rasistiska kolonier – eller som Theodor Herzl uttryckte det 1896: ”Om jag vill ersätta en gammal byggnad med en ny måste jag först rasera innan jag bygger.”¹²⁰ För att begränsa, stoppa, vända på ödeläggelsen av Palestina och planeten krävs det därför, som ett logiskt obestridligt villkor, att de fossila bränslenas infrastruktur och de rasistiska kolonierna förstörs – inte nödvändigtvis fysiskt; men absolut att de avvecklas och där det är möjligt ges ett nytt syfte, och när det inte är det, ja, då får de fysiskt förstöras på vägen till sitt avskaffande.

Det är helt uppenbart att investeringar i infrastruktur för fossila bränslen måste upphöra och faktiskt borde ha slutat för längesedan. Ändå ser vi hur fler oljeledningar, oljerigggar, plattformar och terminaler och gruvor planeras och byggs, och ju fler det finns av dem desto svårare blir det att minska utsläppen, ju mer kapital som grävs ner i marken desto större är tvånget att bevara det och försvara det mot varje övergång bort från fossila bränslen. Det är helt uppenbart att investeringar i rasistiska kolonier också måste upphöra och faktiskt borde ha slutet för längesedan. Ändå ser vi fler bosättningar, allt fler bosättningar planeras och byggs på Västbanken och i Jerusalem, och kanske snart återigen på Gaza. Och ju mer palestinsk mark som beslagtas, ju fler byggnader som byggs och reserveras för enbart judar, desto svårare blir det att tänka sig ett tillbakadragande till den gröna linjen, ju orubbligare ockupationen blir desto större intresse av att försvara den mot alla planer på en livskraft palestinsk stat.

Denna parallell på materiell nivå – att skapa allt fler fakta på marken som förlänger och intensifierar att fortsätta som vanligt – återspeglas också i överbyggnaden. Vi hör regeringar i väst fortsätta att tala om 1½ eller 2 grader och om en tvåstatslösning, samtidigt som de verkliga investeringarna oupphörligt verkar för att göra båda målen fysiskt omöjliga. Att tala om två grader eller två stater får här karaktären av ideologisk täckmantel. Parallellerna är helt häpnadsväckande när man ställer COP-mötena och toppmötena under det som en gång kallades ”fredsprocessen” bredvid varandra. Båda började vid samma tidpunkt, i början av 1990-talet, och båda hade till funktion att upprätthålla illusionen att det så kallade internationella samfundet arbetade för att dämpa klimatförändringarna respektive ge palestinierna sin egen stat. Båda arbetade med samma innehållslösa diplomatiska ritualer och besvärjelser. Båda dolde de fortsatta destruktiva investeringarna. Men idag är förstået bara en av dem kvar: senare i år kommer vi att tvingas genomlida COP-cirkusens 29:e upplaga, den efterföljande mer tom på mening och innehåll än den föregående; men det äger inte längre rum några handskakningar utanför Vita huset. ”Fredsprocessen” tog slut 2005, när staten Israel omvand-

¹²⁰ Citerat i D. A. Jaber, ”Settler Colonialism and Ecocide: Case Study of Al-Khader, Palestine”, *Settler Colonial Studies*, 2019 9: 135.

lade sin ockupation av Gaza till ett koncentrationsläger. Det enda som återstod var en öppen, oändlig *Nakba*. Även här verkar katastrofen i Palestina förebåda klimatkatastrofen.

* * *

Folkmordet i Gaza är en nyttig objektiv lektion i hjärtlöshet. Under klimatkatastrofen räknas inte icke vita människors liv i det globala syd. De kan offras, är värdelösa. Vi såg det utspela sig under katastrofen som drabbade Derna: de mer än 11.000 människor som dödades under en enda natt lämnade mycket små spår i media i väst och inga som helst inom politiken. Tänk er bara om det hade varit 11.000 vita amerikaner eller briter eller svenskar som dödades på en natt – tänk er att det hade varit 11.000 människor som verkligen räknas: tänk er kalabaliken! Men här var det bara jordens fördömda som dog, precis som de brukar i Medelhavet och på andra av världens kyrkogårdar, och deras död är bara en del av hur det är, och ingen uppmärksammade omständigheten att det överskott av koldioxid i atmosfären som dödade dem hade placerats där av det rika folket i norr. Om det talades om skuld i västmedia så hölls istället libyerna själva ansvariga: om de inte hade byggt så svaga dammar i floden så skulle Derna ha klarat av trycket.

I landet Palestina räknas inte palestiniernas liv. De är en förbrukningsvara. De har inget som helst värde. Det är den lärdom vi återigen har gjort under det senaste halvåret – aldrig har det visat sig med så extremt grym och faktiskt utrotande blodtörst som nu. Tänk er bara om det hade varit 40.000 amerikaner eller svenskar eller, allra mest uppenbart, israeliska judar som hade dödat på detta sätt – nej jag tror inte att det går att tänka sig något sådant. Det trotsar den politiska fantasi-förmågan. Det går utöver allt som kan hända i den värld som vi känner. Och sedan är palestiniernas död också deras eget fel, vilket belystes särskilt ihärdigt när folkmordet inleddes: massdödandet ägde rum eftersom palestinierna skickade sina egna raketer mot sjukhus; eftersom de använder civila som mänskliga sköldar; eftersom de placerar sina vapen i eller intill eller under skolor och bostäder; på grund av vad de gjorde den 7 oktober.

Folkmordet svänger då tillbaka till den uppvärmande världen och bekräftar åter att icke vita liv är förbrukningsvaror och värdelösa: ett annat oeftergivligt villkor för dess fortsättning. Det är väldigt bra för ExxonMobils eller BP:s affärer att USA och Storbritannien har bestämt sig för att den sortens död är helt nödvändigt. Det utvecklade senkapitalistiska folkmordet ger ammunition till fattigdomsmordet.

* * *

Mycket mer kan sägas – och tack och lov görs nya mycket utmärka arbeten¹²¹ – om det bosättar-koloniala projektets ekologi i Palestina och de tendenser till att förstöra den lokala naturen som finns inneboende i sionismen. I Gaza, där det har pågått i decennier,¹²² har denna ödeläggelse nu nått apokalyptiska dimensioner: de människor som ännu inte har dött av bomber lever i en ödemark av förorenad jord, odrickbart vatten, fruktodlingar och fält som har förvandlats till damm, skräp och stoft blandat i en hyperförorenad landremsa där mänskligt liv omöjliggörs för lång tid framåt.¹²³ Här smälter ekocid samman med folkmord på ett sätt som aldrig har setts tidigare. Bosnien var inte ett

121 Matan Kamier, [The Agricultural Settlement of the Arabah and the Political Ecology of Zionism](#), Cambridge University Press 2021.

122 Shourideh C. Molavi, *Environmental Warfare in Gaza Colonial Violence and New Landscapes of Resistance*, Pluto Books, februari 2024.

123 [The Guardian](#), 29 mars 2024.

mindre beboeligt land efter 1995 än före 1992. Rwandas jord och vatten och luft gick relativt oskadade genom slakten av hundratusentals tutsier. Men kommer människor någonsin att kunna bo i Gaza igen? Denna dimension på det pågående folkmordet smälter samman med en annan dimension, som har att göra med karaktären på händelserna på morgonen den 7 oktober.

För både imperiet och den lokala enheten var det mest chockerande med Toufan al-Aqsa hur motståndet i ett enda svep upphävde hela det teknologiska herraväldet över Palestina. Alla de murar av upprustning som hade byggts upp under två decennier rasade på några timmar. *Jerusalem Post* författade en klagovisa:

Hur lyckades en beväpnad terroristgrupp bemästra en av världens mäktigaste militärens försvarsverk? Det är en fråga som kommer att ställas under lång tid framåt ... Den episka chocken av detta angrepp ställer frågor om Israels förmåga att stå emot fiender. All den bästa teknologin fanns vid gränsen den 6 oktober. Det fanns observationstorn och soldater som observerade Gaza. Israel har också drönare och observationsballonger ... [men] all den smarta teknologi som Israel har gjordes nästan oanvändbar av det massiva angreppet.¹²⁴

Eller med orden från två experter i *Global Network on Extremism and Technology*:

Som hem för ledande ingenjörprogram för militär och försvar såg Israel hur dess försvarssystem för många miljoner dollar kämpade mot lågteknologisk krigföring ... Angreppet den 7 oktober visar att teknologiskt underlägsna aktörer är ytterst kapabla och skickliga mot bättre utrustade statliga motståndare ... Högteknologiskt försvar betyder allt och inget.¹²⁵

Det går knappast att överskatta betydelsen av det omedelbara och fullständiga upphävandet av den teknologiska överlägsenheten på morgonen den 7 oktober. Det har ingen föregångare i Palestinas historia. Det finns förstås en historia av gerillakrig som sträcker sig tillbaka till Izz al-Din al-Qassams dagar, och som då och då åsamkade fienden mindre nederlag. Motståndet har alltid varit medvetet om denna faktor: som PFLP skriver i det dokument som jag citerade: ”en av fiendens grundläggande starka punkter är deras vetenskapliga och teknologiska överlägsenhet, och denna överlägsenhet återspeglas kraftfullt i deras militära förmåga, som vi kommer att möta under vårt revolutionära krig. Hur kan vi möta och övervinna denna överlägsenhet?”¹²⁶ Toufan al-Aqsa gav det mest genljudande svaret på denna fråga som någonsin har hörts: aldrig tidigare hade motståndet svept bort imperiets och den lokala enhetens samlade teknologiska styrka med en sådan enorm snabbhet och lätthet och grundlighet, och vände upp och ner på obalansen längs en hel del av södra Palestina. Inget palestinskt uppror hade uppnått något som ens var nära detta. En vanlig jämförelse är med överraskningsanfallen under oktoberkriget 1973, men de genomfördes av arabländernas stående arméer. När det palestinska motståndet lämnade flyktinglägren i Gaza på morgonen den 7 oktober slog det från en ställning av till synes absolut teknologisk underlägsenhet – även om en del av denna underlägsenhet hade minskat sedan den första intifadan inleddes från flyktinglägren i Gaza i december 1987. Då hade palestinerna bara stenar och som mest några få knivar. Nu hade de raketer och raketgevär och gevär och en handfull drönare och de oförglömliga glidskärmar – men ändå ingenting i jämförelse med den armé de tog itu med. För första gången slets den formel som funnits på plats sedan 1840 sönder: palestinerna trängde själva igenom den teknologiska apparat som behärskade och krossade dem.

¹²⁴ [Jerusalem Post](#), 13 oktober 2023.

¹²⁵ [Global Network on Extremism and Technology](#), 20 oktober 2023.

¹²⁶ PFLP, *Strategy*, 95.

Man söker förgäves för en lika skarp omkastning av en lika stor asymmetri i den antikoloniala kampens krönikor. Tet-offensiven har återopats, men FNL var en militär styrka som var långt bättre utrustad än det palestinska motståndet. Gerillagrupper från Kuba till Kenya övermannade motståndare med överlägsna resurser, men deras överlägsenhet var inget mot Israels den 6 oktober. Toufan al-Aqsas stora skymf var att den krossade det komplex av kvalitativt överlägsen militär teknologi som hade byggts upp under två sekel: och därför kunde det inte gå för sig, straffet måste bli gränsöst. De som tror att Israel skulle ha svarat mindre våldsamt om alla som dog den 7 oktober hade hållit i ett gevär lurar sig själva om statens karaktär. Det enklaste beviset är det som hände här 2006: efter att tre av dess soldater hade dömts och två kidnappats beslutade Israel att ödelägga Libanon. Vad skulle de då göra efter scenerna på morgonen den 7 oktober? Men slaget var inte bara hårt mot Israel. USA kunde inte acceptera att motståndet susade genom sin viktigaste bas i Mellanöstern som om den vore ett spindelnät. Den hade inte råd att se sin egen militära apparat bli så förödmjukad. Israel och USA delade det absoluta behovet att återställa sina avskräckningsmedel.

Det de har gjort gemensamt sedan 7 oktober har en betydelse som är lätt att tolka: när vi väl har avvärjt det första slaget kommer vi att ta fram alla förstörelsekrafter vi har i våra lager. Efter det inledande totala nederlaget måste vi återupprätta vår teknologi genom att ge nytt liv till dess fulla förmåga att utrota liv. Det enda sättet att motverka upphävandet är att överbevisa vår makt över hela spektrumet. Detta budskap riktas långt utanför Palestinas gränser. Det säger: om ni törs tränga igenom vår rustning som det palestinska motståndet gjorde den 7 oktober så kommer vi att utplåna er och ert folk. Budskapet riktas inte minst tydligt till Libanon. Precis som Charles Napier hotade att förvandla Alexandria till Akka, upprepade Yoav Gallant att ”det vi gjorde i Gaza kan vi också göra i Beirut”.¹²⁷ Men det som står på spel här är det amerikanska imperiets och dess allierades ståndpunkt varhelst de kan stöta på någon sorts omstörtningar. Detta krig är delvis en uppvisning i teknologisk överlägsenhet, ett ohämmat stoltserande med sin skicklighet – därav filmklippen där soldater gottar sig åt bostäder eller skolor som exploderar.

Alltså kan vi kanske beteckna det som det första teknomordet. Ett teknomord skulle definieras som ett folkmord som 1) utförs med den mest avancerade militära teknologin och 2) åtminstone delvis besjålas av driften att återställa sin överlägsenhet efter en förnedrande framgångsrik utmaning. Folkmordet på bosniska muslimer utfördes till stor del med handeldvapen som också Sarajevo-republiken hade, om än för få. Folkmordet i Rwanda genomfördes till största delen med macheter. Daeshs folkmord på yazidier var ett annat lågteknologiskt folkmord, medan det klassiska fallet med ett högteknologiskt folkmord, Shoah [Förintelsen] själv, aldrig på något sätt provocerades fram av att judarna undergrävde Tysklands teknologiska makt. Bara det pågående folkmordet i Gaza verkar uppfylla båda kriterierna. Palestinierna talar ofta om den ”israeliska dödsmaskinen”, och det är precis vad den är: en maskin för att döda människor, delvis för att återupprätta maskinens eget rykte. Massmordet är mekaniserat och automatiserat, vilket vi känner till sedan de första avslöjandena om AI-systemet vid namn ”Evangeliet” som behandlar enorma mängder data om civilbefolkningen och infrastrukturen för att skapa så kallade ”starka mål” för ockupationsarmén – ”en ’massmordsfabrik’ där ’betoningen ligger på kvantitet och inte kvalitet’.” Källor inom armén sa: ”Det är verkligen en fabrik. Vi arbetar snabbt och det finns inte tid att gräva djupare om målet. Uppfattningen är att vi bedöms utifrån hur många mål vi lyckas skapa’.”¹²⁸ Det är en dödsmaskin i

¹²⁷ [Times of Israel](#), 24 april 2024; [Jerusalem Post](#), 17 december 2023.

¹²⁸ +972, 30 november 2023.

arbete som kombinerar oljans muskler med algoritmernas tänkande. Sedan var det de andra avslöjandena om AI-systemen "Lavendel" och "Var är pappa?", som massproducerar dödslistor med olika antal civila bifogade: som om ockupationen beslutade sig för att döda hämningslöst och överlämnade till dödsmaskinen själv att övervaka uppgiften.¹²⁹ Eftersom högteknologisk överlägsenhet denna morgon [7 oktober] kom att bli ingenting, måste den bli allting igen.

Men det palestinska motståndet står fortfarande upp mot den. Efter ett halvt år kämpar motståndet fortfarande. Efter ett halvt år, sex månader, 184 dagar, slår motståndet fortfarande tillbaka på alla fronter, från Beit Hanoun till Rafah och givetvis bortom Gaza själv. Efter all denna tid befinner sig Izz al-Din al-Qassam och Mohammed Deif och Abu Obeida och deras vapenbröder från Jihad och DFLP och PFLP fortfarande i tunnlarna, och skickar fortfarande ut den ena operationen efter den andra – och det är detta som gör det möjligt att leva ännu en dag. Jag arbetar i väst, i den akademiska världen, på avdelningen för att producera kunskap och idéer. Där råder en absurd situation. Det går att ignorera eller overse med eller rättfärdiga eller lovprisa Israels folkmordspolitik utan att riskera någonting, utan att diskvalificeras från någonting eller förlora någon respekt. Men det är förbjudet att försvara palestiniernas motstånd – det väpnade motståndet, den enda kraft som gör motstånd mot folkmordet på marken. För egen del vägrar jag gå med på detta. Jag tycker att den verkliga skammen i väst är att vänstern inte klart och utan tvetydighet stöder palestiniernas kamp för sin egen befrielse. Det är ämnet för en annan föreläsning och många texter, men jag tycker att vi borde säga det högt: vi står med motståndet och vi är stolta.

129 [+972](#), 3 april 2024.